

بررسی تأثیر بودجه‌های استانی و مزیت‌های نسبی، بر بخش‌های اقتصادی استان کرمان

مهر ماه

۱۳۹۲

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان
مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی، آموزش و انتشارات

بررسی تاثیر بودجه‌های استانی و مزیت‌های نسبی، بر بخش‌های اقتصادی استان کرمان

صاحب امتیاز:

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

تألیف:

سید عبدالمجید جلائی

دانشیار دانشکده اقتصاد و مدیریت دانشگاه شهید باهنر کرمان

سپیده صمیمی

دانشجوی دکتری علوم اقتصادی دانشگاه شهید باهنر کرمان

طراحی و صفحه آرایی:

فرزانه زاهدی

فروغ زاینده‌رودی

ویراستار:

محمد رضا دهقان پور

تاریخ تهیه:

مهرماه ۱۳۹۲

آدرس: کرمان، میدان آزادی، ابتدای بلوار جمهوری اسلامی / تلفن: ۰۳۴۱-۲۴۴۲۴۶۷

فاکس: ۰۳۴۱-۲۴۵۳۴۶۵ / کدپستی: ۷۶-۱۹۶-۵۳۴۹۸

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

مرکز تحقیقات و بررسی های اقتصادی، آموزش و انتشارات

کلیه ی حقوق برای مرکز تحقیقات و بررسی های اقتصادی، آموزش و انتشارات محفوظ است

استفاده از مطالب این پژوهش با ذکر منبع بلامانع است

سخن ناشر

استان کرمان در چند دهه بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی شاهد تحولات چشم‌گیر اقتصادی بوده است و هم‌اکنون نیز در حال ریل‌گذاری برای جهش اقتصادی جدیدی، بر پایه‌ی مزیت‌های نسبی و رقابتی فراوانی است که بسیاری از استان‌های کشور از آن محروم هستند.

استان کرمان به عنوان گلوگاه مهم جنوب‌شرق کشور که قدیمی‌ترین تمدن بشری ارته (کنار صندل جیرفت)، بهشت معدن‌کاران، گلخانه‌ی طبیعی جهان، هند ایران، مس سرچشمه، سنگ آهن سیرجان، پسته کرمان، جاذبه‌های گردشگری و ده‌ها مزیت نسبی بزرگ و کوچک دیگر که مجال ذکر همه آنها نمی‌باشد را در سینه‌ی تاریخی خود ثبت و ضبط دارد، و از شهرت و آوازه جهانی برخوردار است، می‌تواند و باید در بین اقتصادهای مناطق مختلف کشور و در صادرات محصولات غیرنفتی به اقصی نقاط جهان جایگاه ویژه و قابل توجهی را داشته باشد. لکن بر اساس تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده، استراتژی مشخص و مکتوبی که با هدف افزایش صادرات محصولات صنعتی و کشاورزی، بهبود شرایط رقابت منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، ثبات اقتصادی برای دستیابی به رشد بالاتر، به دلایل متعدد اجرایی نشده و بسیاری از استان‌های کشور گوی سبقت را ربوده و در سراسری توسعه همه جانبه قرار گرفته‌اند.

از جمله پارامترهایی که می‌تواند موفقیت را در توسعه و رشد پایدار به ارمغان بیاورد که علم مدیریت هم بر آن تاکید دارد:

۱- سرمایه خوب ۲- تجربه کافی ۳- مدیریت کارآمد ۴- ارتباطات قوی می‌باشد.

مطالعات انجام شده در این خصوص نشان می‌دهد که استان کرمان در مقوله‌ی سرمایه، سرشار از منابع عظیم طبیعی و اقلیم مناسب است. به گونه‌ای که در جریان توسعه می‌تواند نقش کلیدی و محوری ایفا نماید. در بحث تجربه‌ی کافی، می‌توان اذعان داشت که این استان واجد تمدن شهری، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کهن و غنای فرهنگی، مذهبی و ملی بالایی است. به گونه‌ای که از گذشته، کانون توجه جهان بوده و هست. از این حیث اگر توجه کافی به آن بشود بسیار موثر خواهد افتاد. لکن تجارب گذشته و مطالعات پژوهشی نشان می‌دهد استان کرمان از دو پارامتر مهم و کلیدی، یکی مدیریت کارآمد و دیگری ارتباطات قوی بسیار رنج می‌برد. البته هر دوی این موارد در حوزه‌ی نیروی انسانی مطرح است. در استان کمبود چندانی به لحاظ تعداد نیروی انسانی وجود ندارد، بلکه مشکل در کمبود سرمایه انسانی یا دایره‌ی محدود توسعه‌ی انسانی است. به گونه‌ای که براساس آخرین آمار، سهم استان کرمان از ارزش افزوده‌ی آموزش کشور حدود ۳٫۶ درصد می‌باشد، که این برای استانی با این همه امکانات و مواهب سهم ناچیزی است.

حال اگر بتوان شرایطی فراهم آورد که ابتدا، این چهار پارامتر را تقویت و سپس از آنها در راستای استفاده از مزیت‌های نسبی استان کرمان در حوزه‌های مختلف بهره برد، می‌توان روند توسعه در آن را تسریع بخشید. به عبارت دیگر مزیت‌های خدادادی این استان، تنها یک مدیریت کارآمد و تعاملی توأم با احترام، اجماع و اعتماد را بین دولت، فعالان اقتصادی و مردم می‌طلبد. امید است در آینده‌ای نه چندان دور زمینه‌ی تحقیق چنین رخدادهای میمون و مبارکی را در استان کرمان شاهد باشیم.

صادق علیزاده

رییس مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی، آموزش و انتشارات

چکیده

این مقاله به دنبال بررسی اثر بودجه‌های استانی بر سهم ارزش افزوده‌های بخش‌های اقتصادی استان کرمان و نقش مزیت‌نسبی در تقویت این اثرگذاری، طی دوره زمانی مشخص می‌باشد. جهت بررسی این امر، از روش اقتصادسنجی پانل دیتا استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که افزایش درآمدهای مالیاتی استانی در استان‌های کرمان، مازندران و اصفهان، اثر منفی و برای استان‌های تهران و سیستان و بلوچستان اثر مثبت بر سهم ارزش افزوده‌های استانی داشته است. همچنین، افزایش مخارج اقتصادی در استان‌های کرمان و مازندران که سهم متوسطی از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور دارند، منجر به افزایش سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی می‌شود. تاثیر مخارج اجتماعی نیز بر سهم ارزش افزوده استان‌های کرمان، مازندران و سیستان و بلوچستان، منفی بوده اما برای استان‌های اصفهان و تهران مثبت است. بنابراین، می‌توان ادعا کرد که مخارج اجتماعی در استان‌های کمتر برخوردار، عامل تعیین‌کننده‌ای در سهم ارزش افزوده نیست ولی در استان‌های اصفهان و تهران، به دلیل فراهم‌سازی بستر مناسب، مخارج اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای در سهم ارزش افزوده آن‌ها دارد. بر اساس مبانی تئوری، هر منطقه‌ای که مزیت‌های نسبی آشکار شده بیشتری داشته باشد، می‌تواند از هزینه صورت گرفته در آن منطقه، به شکل بهینه‌ای استفاده کند. بنابراین مقاله‌ی حاضر، مدل مزیت نسبی برای استان‌ها را برآورد تا عوامل موثر بر آن مشخص شود. نتایج حاصل از برآورد عوامل موثر بر مزیت نسبی نشان می‌دهد که افزایش مخارج عمرانی دولت در بخش‌های صنعت، بهداشت و آموزش استان کرمان و استان‌های منتخب در این مطالعه، منجر به حفظ و ارتقای مزیت‌های نسبی شده، اما اثر منفی بر مزیت نسبی بخش کشاورزی داشته است. این مساله از آن جا دارای اهمیت است که استان کرمان در بخش کشاورزی دارای مزیت نسبی است.

واژگان کلیدی: بودجه، ارزش افزوده، مزیت نسبی، اقتصاد، استان کرمان

مقدمه

در شرایط موجود اقتصاد کشور، توافق همگان، به ویژه اقتصاددانان، کارشناسان و سیاست‌گذاران کشور بر روی این مساله اساسی اقتصادی کشور است که رشد اقتصادی و تولید در کشور، متناسب با ظرفیت منابع انسانی و طبیعی اقتصاد ملی نیست و به صورت کارا از توان، ظرفیت و پتانسیل‌های اقتصادی کشور بهره‌برداری نمی‌گردد، لذا نرخ بیکاری بالای منابع از جمله نیروی کار در کشور وجود دارد و از طرفی چون رشد اقتصاد ملی بیشتر بر نفت تکیه دارد، دارای نوسان‌های زیادی است و این نوسان و ناپایداری در برنامه‌ها و متغیرهای کلان اقتصادی مشاهده می‌شود. عوامل مذکور در کنار دلایل دیگر باعث پایین آمدن بهره‌وری در اقتصاد ملی گردیده و همین مساله نیاز اساسی در زمینه تغییر ساختارها در جهت استفاده صحیح از منابع و پتانسیل‌های اقتصادی کشور را ایجاد نموده است. لذا با توجه به موارد فوق‌الذکر، بررسی روند حرکت متغیرهای اقتصادی و از آن جمله تولید ناخالص داخلی کشور و استان‌ها، که به معنی قدرت اقتصادی ملی همیشه مطرح بوده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است.

با توجه به تمرکز شدید فعالیت‌های اقتصادی و جمعیتی در استان تهران و پدیده مهاجرپذیری به شهرهای بزرگ کشور، که همواره از چالش‌های پیش روی سیاست‌گذاران و مدیران شهری می‌باشد، شناخت ساختار تولید ناخالص داخلی کشور و استان‌ها، امری انکارناپذیر می‌باشد. با مروری بر اقتصاد استان‌های مختلف، مشخص می‌شود که برخی مناطق طی سال‌های گذشته نسبت به مناطق دیگر دارای عملکرد اقتصادی بهتری هستند و در مقایسه با میانگین کشور، رشد اقتصادی بالاتری داشته‌اند. این رشد فزاینده ناشی از ساختار اقتصادی مناسب، وجود مزیت‌های نسبی در فعالیت‌های مختلف و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای صحیح است. در مقابل، نادیده گرفتن استعدادها، توانایی‌ها و مزیت‌های نسبی هر منطقه در زمینه فعالیت‌های اقتصادی باعث می‌شود که سرمایه‌گذاری‌ها متناسب با امکانات و ظرفیت‌های بالقوه مناطق صورت نگیرد و با وجود اجرای برنامه‌های متعدد توسعه ملی و منطقه‌ای، همچنان روند توسعه نیافتگی مناطق ادامه یابد. بنابراین در صورتی که عوامل موثر بر رشد اقتصادی مناطق شناسایی شود و درک درستی از توانمندی‌ها و تنگناهای آن مناطق فراهم شود، می‌توان زمینه ارتقای سطح سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با مناطق، تصمیم‌گیری درست و مبتنی بر آگاهی را برای سیاست‌گذاران ملی و محلی فراهم کرد.

تفاوت موقعیت نسبی استان‌های مختلف کشور از نظر برخورداری از امکانات و منابع تولید، موجب شده است که جدا از میزان بسیار متفاوت

تولید ناخالص داخلی در کشور، ساختار بخشی و رشته‌های فعالیتی نظام اقتصادی آن‌ها (اعم از ساختار تولید یا اشتغال) نیز بسیار متفاوت باشد. همچنین با نگاه به آمار مربوط به تولید ناخالص داخلی و سهم هر یک از استان‌های کشور از کل تولید در سطح ملی می‌توان دریافت که استان تهران با فاصله زیادی، بیشترین سهم را در ایجاد ارزش افزوده در میان استان‌های کشور به خود اختصاص داده است (با سهم نزدیک به ۲۵ درصدی از کل تولید ناخالص داخلی کشور). نکته‌ای که در این جا وجود دارد تمرکز بسیار بالای فعالیت‌های در این استان می‌باشد که البته این روندی است که طی سال‌های متمادی شکل گرفته است و تلاش خاصی نیز جهت تمرکز زدایی صورت نگرفته است. این در حالی است که برخی از استان‌های کشور با داشتن ظرفیت‌های مناسب، چه به لحاظ طبیعی و خدادادی و چه به لحاظ نیروی انسانی، سهم چندان درخور توجهی را در ایجاد ارزش افزوده در کشور ندارند. خود همین مساله نیاز به بررسی دارد تا استان‌ها بر اساس استعداد و امکانات موجود، سهم مناسب و شایسته خود را در تولید ملی نشان دهند و به این ترتیب قدری از معضلاتی که به واسطه پدیده مهاجرت به شهرهای بزرگتر (همانند تهران، اصفهان و مشهد) وجود دارد را کاهش دهند. بر همین اساس، مقاله‌ی حاضر به دنبال بررسی عوامل موثر بر درآمدهای استان کرمان و نقش آن در سهم ارزش افزوده‌های بخش‌های اقتصادی می‌باشد. جهت بررسی این امر، ابتدا به منظور روشن شدن جایگاه استان کرمان در تولید ناخالص داخلی، سهم ارزش افزوده استان کرمان از تولید ناخالص داخلی کل کشور در طی دوره‌ی ۸۹-۱۳۷۹ محاسبه شده، سپس برای مشخص کردن بخش‌های اقتصادی کلیدی، سهم ارزش افزوده هر یک از بخش‌های اقتصادی در استان کرمان در نظر گرفته می‌شود. در نهایت، شاخص مزیت نسبی مکانی در بخش‌های اقتصادی استان کرمان محاسبه می‌شود تا مقایسه‌ای میان بخش‌های با سهم بالا و بخش‌های با مزیت نسبی در استان کرمان، انجام پذیرد.

ادبیات موضوع

در این بخش از مطالعه، اشاره مختصری به مطالعات تجربی پیشین در موضوعات رشد اقتصادی و مزیت نسبی شده است تا بتوان با استفاده از ادبیات موضوع، مدل مناسبی جهت بررسی موضوع مورد مطالعه، در نظر گرفت.

جابر و تامسون (۱۹۸۰) در مطالعه‌ای به بررسی مزیت نسبی در کشور سنگال پرداخته‌اند. آن‌ها در این بررسی از قیمت‌های جهانی در شرایط

نیبود اطمینان استفاده کردند و نشان دادند که الگوی مزیت نسبی به دلیل نبود اطمینان در عملکرد و قیمت ها در حال تغییر است و همچنین ریسک در مزیت نسبی تاثیر می گذارد.

مسترز و وینتر نلسون (۱۹۹۵)، در مطالعه ای شاخص DRC را به کار گرفتند و به این نتیجه رسیدند که این شاخص برای مقایسه سودآوری اجتماعی فعالیت های مختلف مناسب نیست، زیرا DRC عمدتاً بر منابع داخلی و غیرقابل تجارت مانند زمین و نیروی کار تکیه دارد تا بر نهادهای قابل تجارت. لذا آن ها توصیه کردند برای مقایسه سودآوری اجتماعی از معیار نسبت هزینه به فایده اجتماعی استفاده شود.

ریگارد شو (۲۰۰۶) مزیت نسبی پنبه را در کشور سوریه مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش وی نشان داد که کاشت پنبه در سوریه، مزیت نسبی ندارد. وی همچنین به منظور کاشت پنبه در مساحت های مختلف و به دو صورت آبیاری خالص و آبیاری غرق آبی، به تعیین مزیت نسبی پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد که با افزایش وسعت سطح زیر کشت، میزان DRC کاهش یافته است.

آنمان کاپاچ و همکاران (۲۰۱۰) به بررسی مزیت نسبی تولید روغن زیتون در کشور آلبانی پرداخته اند. پژوهش مذکور، بررسی مزیت نسبی تولید روغن زیتون در آلبانی با استفاده از ماتریس تحلیل سیاستی (PAM) است. نتایج پژوهش نشان می دهند که تولید روغن زیتون در آلبانی، برای تولیدکنندگان سود دارد، ولی نتایج محاسبه DRC نشان می دهد که این کشور در تولید روغن زیتون، از مزیت نسبی برخوردار نیست (DRC=۲,۲).

سلیمی فر و میرزایی خلیل آبادی (۱۳۸۱) با استفاده از شاخصهای RCA و DRC، به بررسی مزیت نسبی تولید و صادرات پسته پرداختند. نتایج این مطالعه حاکی از وجود مزیت نسبی هم در تولید و هم در صادرات پسته می باشد.

فراهی (۱۳۸۳)، به بررسی آثار تجارت خارجی بر رشد اقتصادی ایران پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می دهد که سهم ایران در صادرات و واردات، نسبت به جهان اندک است و در ترکیب واردات، اتکای بیش از حد به واردات کالاهای واسطه ای و سرمایه ای برای یک دوره ی بلندمدت وجود داشته است. همچنین تمرکز صادرات کشور و سهم بالای نفت در صادرات کالایی، مبین عدم تنوع کافی و توسعه نیافتگی ساختار تولید ملی، شکنندگی و آسیب پذیری تجارت در اقتصاد کشور است. همچنین نتایج حاصل از برآورد الگو برای دوره (۱۳۴۵-۸۰) از روش ARDL نشان داد که تجارت بین الملل در قالب شاخص درجه باز بودن اقتصاد، بر رشد

سرانه تولید ناخالص داخلی ایران تاثیر مثبت دارد. مصری نژاد و ترکی (۱۳۸۳) با استفاده از تحلیل انتقال سهم، وضعیت اشتغال بخش ها و گروه های عمده فعالیت در مناطق شهری کشور را طی دوره (۸۲-۱۳۷۲) بررسی کردند و با به کارگیری شاخص (LQ) بخش های پایه ای که صادرکننده نیروی شاغل بودند، مشخص کردند. نتایج تحقیق آن ها نشان داد که بخش های معدن، ساختمان، آب و برق و گاز، عمده فروشی، حمل و نقل و خدمات مالی از میان ده بخش عمده فعالیت شهرهای کشور، دارای اثر رقابتی و بخشی (صنعتی) مثبت هستند و پیش بینی می شود که در آینده، این بخش ها نقش بسیار مهمی در اشتغال شهرها ایفا نمایند.

درویشی و عسگری (۱۳۸۵) با استفاده از شاخص مکانی و روش داده های تابلویی به بررسی مزیت های نسبی کشورهای تازه صنعتی شده جنوب شرق آسیا و مقایسه آن با ایران طی دوره (۲۰۰۰-۱۹۸۴) پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می دهد که صنعت و خلق مزیت نسبی در این بخش عامل اصلی رشد اقتصادی کشورهای تازه صنعتی شده بوده و ایران در راستای این کشورها تغییر مزیت نداشته است، بلکه در بخش کشاورزی که بر اساس یافته تحقیق تاثیر منفی نیز بر رشد اقتصادی دارد، متمرکز شده است.

رحیمی بروجردی (۱۳۸۵)، مطالعه ای نظری و کاربردی پیرامون درجه باز بودن تجاری در کشورهای در حال توسعه انجام داده است. نتایج این مطالعه نشان داده که اثر درجه باز بودن تجاری بر رشد اقتصادی، مثبت است. همچنین، نتایج کاربردی حاصل از تصریح ساده فرم مدل اولیه برای سال های (۹۰-۱۹۶۰) در مورد ۷۴ کشور در حال توسعه و توسعه یافته، به صورت مقطعی، مد نظر قرار گرفته است. در این رگرسیون، رشد تولید ناخالص داخلی سرانه روی درجه ی باز بودن تجاری، نرخ های سرمایه گذاری و سطح اولیه تولید ناخالص داخلی (تولید ناخالص سرانه واقعی در سال ۱۹۶۰)، برآورد شد و وجود رابطه ی مثبت میان درجه باز بودن تجاری و رشد اقتصادی، مورد تایید قرار گرفت.

دژپسند و سالاری (۱۳۸۶)، مزیت نسبی در صنعت پتروشیمی ایران را مورد بررسی قرار داده اند. بر اساس نتایج حاصله، صنعت پتروشیمی ایران در صورتی که در محاسبات، کل صادرات کالاها و خدمات جهان و ایران در نظر گرفته شود، در تمام دوره مورد بررسی در تجارت بین المللی دارای مزیت نسبی نبوده، به عبارت دیگر، صنعت پتروشیمی کشور جایگاه مناسبی نداشته، هر چند روند تغییرات مزیت نسبی در مورد این صنعت صعودی است.

نشان می‌دهد که استان کرمان در تولید و صادرات گندم آبی، ذرت دانه‌ای، نخود، چغندر قند و سیب‌زمینی مزیت نسبی دارد، لذا توجه بیشتر به تولید محصولات مذکور و حمایت از آنها دارای اهمیت ویژه‌ای است. پاکروان و همکاران (۱۳۹۰)، به بررسی وضعیت صادراتی پسته ایران با رویکرد مزیت نسبی و نقش‌ریزی تجاری پرداخته‌اند. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که ایران طی دوره ۲۰۰۶-۱۹۹۵، در صادرات پسته دارای مزیت نسبی بوده است. در رتبه‌بندی مزیت نسبی صادراتی کشورهای عمده صادرکننده پسته جهان بر اساس صادرات غیرنفتی، ایران در رتبه اول و کشورهای هنگ کنگ، ترکیه و آلمان در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

رهر دهقان و همکاران (۱۳۹۰)، به بررسی مزیت نسبی تولید پسته در استان کرمان پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که استان کرمان در تولید و صادرات پسته، مزیت نسبی دارد. همچنین دولت از بازار نهاده‌های محصول حمایت می‌کند ولی به حمایت از بازار فروش محصول نمی‌پردازد. در ضمن، نتایج محاسبه‌ها نشان می‌دهند که مجموع آثار مداخله دولت در بازار محصول و نهاده، به زیان تولیدکننده است. نتایج محاسبات، موید این موضوع است که تولید و صادرات پسته، در شرایط رقابت آزاد، سودآور است.

طالقانی و مدبرنیا (۱۳۸۷)، نقش عوامل استراتژیک داخلی در کسب مزیت رقابتی را مورد مطالعه قرار داده‌اند. در نتایج مطالعه بیان شده است که شناخت منابع اصلی فشار رقابتی، نقاط عمده قوت و ضعف شرکت را تعیین و جایگاه آن را در درون صنعت تقویت می‌کند و حوزه‌هایی را که تغییرات در آن‌ها می‌تواند بیشترین بازدهی را به همراه داشته باشد، مشخص می‌گردد. برای رسیدن به یک وضعیت بادوام در مزیت رقابتی، به نظر می‌رسد که دولت و بخش خصوصی باید تغییرات و اصلاحات کاملی را در زیرساخت‌های صنعتی، سیستم‌های مالی، نگرش بین‌المللی فعالیت‌ها، استانداردهای فنی، روش‌های متداول فکری و حتی فرهنگ کاری خود صورت دهند تا بتوانند به چنین وضعیتی باثباتی دست یابند.

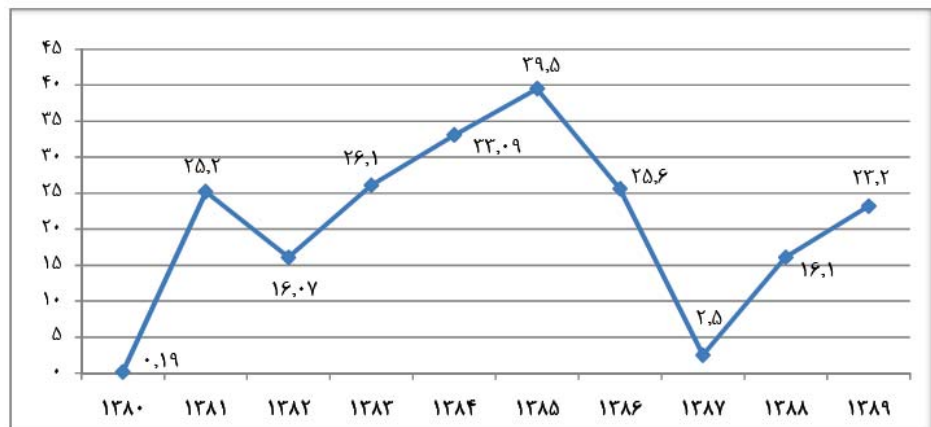
صادقی‌شاهدانی و غفاری فرد (۱۳۸۸)، به بررسی مزیت‌های نسبی و تحلیل ساختاری تولید ناخالص داخلی در استان‌های کشور پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر استان‌ها اثر سهم منطقه‌ای مثبتی در بخش کشاورزی دارند و این موضوع بیان‌کننده مزیت نسبی مناطق در این بخش است. در بخش خدمات، استان‌های بوشهر، تهران، خوزستان، سمنان، فارس، مرکزی، هرمزگان و همدان ساختار صنعتی و منطقه‌ای مثبت دارند.

کرباسی و همکاران (۱۳۸۸)، در مقاله‌ای به تعیین مزیت‌نسبی محصولات عمده زراعی در استان کرمان پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه

رشد تولید ناخالص داخلی بخش‌های ۱۵ گانه اقتصاد استان کرمان

در این بخش از مطالعه، ابتدا نگاهی به روند رشد تولید ناخالص داخلی استان کرمان شده و سهم ارزش افزوده بخش‌های ۱۵ گانه اقتصادی از ارزش افزوده استان در نظر گرفته می‌شود

نمودار شماره ۱: رشد تولید ناخالص داخلی استان کرمان طی دوره ۱۳۸۱-۸۹

مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - محاسبات تحقیق

داده‌اند. اما سهم این بخش‌ها طی دوره ۸۹-۱۳۷۹، با افزایش همراه نبوده است و گاهی نوسانات شدیدی را تجربه کرده‌اند و این امر نشان از عدم ثبات جایگاه بخش‌های کشاورزی و صنعت در این استان دارد.

همچنین، از آن جا که استان کرمان دارای معادنی مانند مس می‌باشد، اما سهم ارزش افزوده بخش معدن، با نوسانات شدیدی همراه بوده و این بخش، سهم بالایی از ارزش افزوده استان کرمان را نتوانسته است به خود اختصاص دهد.

با مشاهده روند رشد تولید ناخالص داخلی استان کرمان طی دوره ۸۹-۱۳۸۰، می‌توان دریافت که این استان با رشد با ثبات پایداری همراه نبوده است و این امر می‌تواند لطمه‌ی شدیدی به توسعه پایدار استان کرمان و ارتقای جایگاه آن در سطح ملی وارد کند.

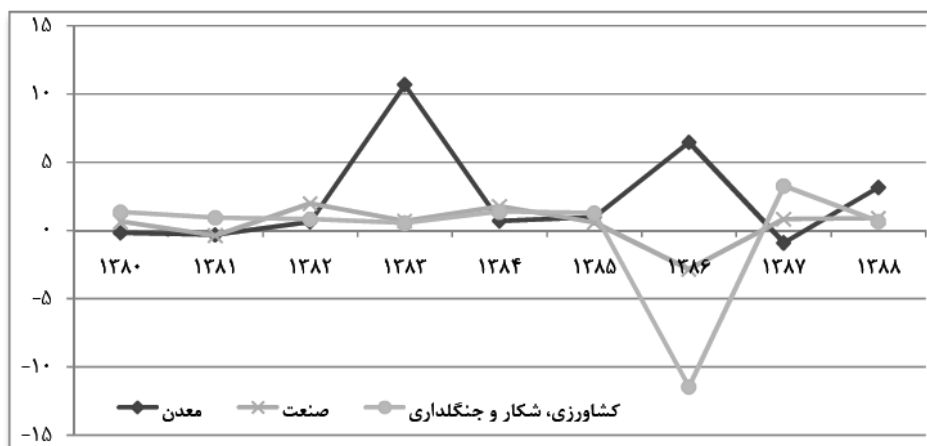
بر اساس جدول شماره ۱ و نمودار شماره ۲ درمی‌یابیم که بخش‌های کشاورزی و صنعت، سهم بالاتری را نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی دیگر در استان کرمان، به خود اختصاص

جدول شماره ۱: سهم ارزش افزوده بخش های ۱۵ گانه اقتصادی از ارزش افزوده استان کرمان (۸۹-۱۳۷۹)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	سهم از ارزش افزوده استان
۰.۲۴۲۶	۰.۲۵۸۱	۰.۱۹۶۰	۰.۲۸۷۵	۰.۲۶۹۸	۰.۲۴۴۴	۰.۲۷۹۲	۰.۲۹۰۱	۰.۲۹۳۰	۰.۲۷۳۷	۰.۴۰۳۷	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۰.۱۳۰۷	۰.۱۳۲۸	۰.۱۳۵۹	۰.۱۵۱۲	۰.۱۶۴۲	۰.۱۳۵۴	۰.۱۴۸۵	۰.۱۲۳۵	۰.۱۵۲۰	۰.۱۶۵۱	۰.۱۵۰۸	صنعت
۰.۰۹۶۹	۰.۰۹۸۰	۰.۱۰۲۹	۰.۰۸۷۹	۰.۰۸۶۱	۰.۱۰۱۶	۰.۱۰۵۲	۰.۱۲۰۱	۰.۱۱۴۰	۰.۱۱۹۳	۰.۰۹۸۴	عمده فروشی، خرده فروشی و ...
۰.۰۷۹۱	۰.۰۸۱۶	۰.۰۹۱۳	۰.۰۶۷۴	۰.۰۸۳۶	۰.۰۹۲۳	۰.۱۰۲۸	۰.۱۰۸۴	۰.۰۸۶۰	۰.۰۸۰۶	۰.۰۷۵۸	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۰.۰۴۹۱	۰.۰۵۲۱	۰.۰۵۹۴	۰.۰۴۳۰	۰.۰۴۴۹	۰.۰۵۸۲	۰.۰۶۰۵	۰.۰۶۰۱	۰.۰۵۷۰	۰.۰۶۳۹	۰.۰۵۰۶	امور عمومی، و خدمات شهری
۰.۰۴۸۰	۰.۰۵۱۶	۰.۰۵۰۳	۰.۰۴۳۸	۰.۰۴۱۸	۰.۰۴۶۰	۰.۰۵۴۳	۰.۰۵۵۴	۰.۰۵۲۰	۰.۰۵۳۶	۰.۰۴۴۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰.۰۵۱۸	۰.۰۶۰۵	۰.۰۶۵۲	۰.۰۴۸۰	۰.۰۶۱۳	۰.۰۶۹۶	۰.۰۶۰۴	۰.۰۶۲۳	۰.۰۵۸۰	۰.۰۵۵۶	۰.۰۴۳۲	آموزش
۰.۰۶۷۹	۰.۰۷۵۰	۰.۰۶۲۰	۰.۰۷۱۴	۰.۰۵۸۹	۰.۰۴۳۸	۰.۰۴۸۴	۰.۰۴۵۹	۰.۰۴۸۰	۰.۰۴۵۵	۰.۰۳۷۲	ساختمان
۰.۱۲۹۱	۰.۰۹۱۵	۰.۱۳۳۹	۰.۱۰۹۲	۰.۱۰۸۹	۰.۱۱۸۷	۰.۰۳۵۲	۰.۰۳۸۰	۰.۰۴۷۰	۰.۰۶۰۸	۰.۰۳۱۷	معدن
۰.۰۳۰۵	۰.۰۳۶۴	۰.۰۳۷۰	۰.۰۳۰۱	۰.۰۳۲۸	۰.۰۳۷۰	۰.۰۳۵۶	۰.۰۳۷۷	۰.۰۳۶۰	۰.۰۳۱۳	۰.۰۲۳۷	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۰.۰۳۸۳	۰.۰۳۳۵	۰.۰۳۶۱	۰.۰۲۶۱	۰.۰۱۵۹	۰.۰۱۵۳	۰.۰۲۹۰	۰.۰۳۱۱	۰.۰۲۲۰	۰.۰۱۶۴	۰.۰۱۴۰	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
۰.۰۱۴۵	۰.۰۱۶۵	۰.۰۱۷۹	۰.۰۱۶۹	۰.۰۱۴۹	۰.۰۱۸۵	۰.۰۲۰۰	۰.۰۱۶۰	۰.۰۱۲۰	۰.۰۱۱۲	۰.۰۰۹۵	واسطه گری‌های مالی
۰.۰۱۳۴	۰.۰۱۴۳	۰.۰۱۴۳	۰.۰۱۱۲	۰.۰۱۰۳	۰.۰۱۰۴	۰.۰۱۱۳	۰.۰۱۰۶	۰.۰۱۲۰	۰.۰۱۲۳	۰.۰۰۸۶	سایر خدمات عمومی، اجتماعی
۰.۰۰۸۰	۰.۰۰۸۰	۰.۰۰۷۷	۰.۰۰۶۱	۰.۰۰۶۳	۰.۰۰۷۵	۰.۰۰۹۴	۰.۰۱۰۷	۰.۰۰۹۰	۰.۰۰۹۷	۰.۰۰۷۹	هتل و رستوران
۰.۰۰۰۳	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۱	ماهگیری

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان- محاسبات تحقیق

نمودار شماره ۲: سهم ارزش افزوده بخش های اقتصادی از ارزش افزوده کل استان کرمان (۸۹-۱۳۷۹)

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان- محاسبات تحقیق

بررسی تأثیر بودجه‌های استانی و مزیت‌های نسبی، بر بخش‌های اقتصادی استان کرمان

همچنین بر اساس ارقام محاسبه شده در جدول شماره ۲، در سطح کشوری، به خود اختصاص داده‌اند. این امر نشانگر آن می‌یابیم که بخش‌های معدن، صنعت، مستغلات، کرایه و بخش کشاورزی به ترتیب، در مقایسه با دیگر بخش‌های اقتصادی استان کرمان، سهم بالایی را از ارزش افزوده همان بخش در

جدول شماره ۲: سهم ارزش افزوده بخش‌های استان کرمان از ارزش افزوده همان بخش در سطح کشوری (۸۹-۱۳۷۹)

سهم بخش از کل ارزش کشوری	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
معدن	۰,۱۸۱	۰,۱۵۹	۰,۱۷۸	۰,۱۸	۰,۲۰۱	۰,۲۲۲	۰,۲۱۴	۰,۲۲۳	۰,۱۹۳	۰,۱۴۹	۰,۱۷۱
صنعت	۰,۱۴۴	۰,۱۳۹	۰,۱۳۸	۰,۱۳۹	۰,۱۳۱	۰,۱۲۹	۰,۱۳	۰,۱۲۹	۰,۱۲۸	۰,۱۲۷	۰,۱۲۸
عمده فروشی، خرده فروشی و ...	۰,۱۴۲	۰,۱۵	۰,۱۲۹	۰,۱۴۱	۰,۱۴۳	۰,۱۳۷	۰,۱۳۲	۰,۱۳	۰,۱۲۱	۰,۱۲۵	۰,۱۳۴
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۰,۱۱۶	۰,۱۱	۰,۱۰۹	۰,۱۰۶	۰,۰۹۳	۰,۰۸۷	۰,۰۸۶	۰,۰۸۴	۰,۰۷۸	۰,۰۸۹	۰,۰۸۵
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰,۱۱۶	۰,۱۲	۰,۱۲۱	۰,۱۲۱	۰,۱۱۷	۰,۱۰۷	۰,۱۱۱	۰,۱۱۸	۰,۱۲۷	۰,۱۲۸	۰,۱۳۱
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰,۰۷۱	۰,۰۷۵	۰,۰۷۳	۰,۰۷۱	۰,۰۷۳	۰,۰۶۷	۰,۰۷۱	۰,۰۷۲	۰,۰۷۶	۰,۰۸۳	۰,۰۷۵
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۰,۰۵۷	۰,۰۶۱	۰,۰۵۷	۰,۰۵۶	۰,۰۵۲	۰,۰۴۷	۰,۰۵	۰,۰۴۸	۰,۰۴۴	۰,۰۴۸	۰,۰۴۸
ساختمان	۰,۰۴۵	۰,۰۴۹	۰,۰۴۹	۰,۰۴۴	۰,۰۴۵	۰,۰۴۷	۰,۰۵	۰,۰۵۶	۰,۰۶۶	۰,۰۷۴	۰,۰۶۱
آموزش	۰,۰۳۶	۰,۰۴	۰,۰۳۸	۰,۰۳۷	۰,۰۳۵	۰,۰۴۳	۰,۰۴۷	۰,۰۳۶	۰,۰۳۲	۰,۰۳۳	۰,۰۳۷
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۰,۰۲۸	۰,۰۳۱	۰,۰۳۲	۰,۰۳۲	۰,۰۳۲	۰,۰۳۲	۰,۰۳۳	۰,۰۳۲	۰,۰۳۲	۰,۰۳۲	۰,۰۳۶
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۰,۰۲۱	۰,۰۲	۰,۰۲۱	۰,۰۲۱	۰,۰۲۱	۰,۰۲۳	۰,۰۲۴	۰,۰۲۴	۰,۰۲۶	۰,۰۲۲	۰,۰۲۱
واسطه‌گری‌های مالی	۰,۰۱۸	۰,۰۲	۰,۰۱۹	۰,۰۲۴	۰,۰۲۳	۰,۰۳	۰,۰۲۸	۰,۰۲۸	۰,۰۲۱	۰,۰۲۴	۰,۰۳۱
سایر خدمات عمومی، اجتماعی	۰,۰۱۳	۰,۰۱۵	۰,۰۱۳	۰,۰۱۳	۰,۰۱۴	۰,۰۱۵	۰,۰۱۶	۰,۰۱۵	۰,۰۱۷	۰,۰۱۹	۰,۰۱۹
هتل و رستوران	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱۱	۰,۰۰۹	۰,۰۰۸	۰,۰۰۸	۰,۰۰۸	۰,۰۰۹	۰,۰۰۹	۰,۰۰۱
ماهگیری	۰,۰۰۳	۰,۰۰۳	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲	۰,۰۰۲

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان

شایان ذکر است ارقام محاسبه شده‌ی مندرج در جدول شماره ۳، ناخالص داخلی استان کرمان نداشته و با نوسانات شدیدی همراه بوده گویای آن است که در تمام بخش‌های ۱۵ گانه اقتصادی استان کرمان که مبین رشد ارزش افزوده است، سهم با ثباتی برای رشد تولید

جدول شماره ۳: سهم رشد ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی از رشد تولید ناخالص داخلی استان کرمان (۸۹-۱۳۷۹)

سهم رشد ارزش افزوده هر بخش از رشد اقتصادی استانی	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
کشاورزی، شکار و جنگلداری	-۳۲,۱۹۴	۷,۰۳۱	-۰,۹۷۸	-۳,۷۱۲	-۱۲,۴۹۵	۱۰,۳۸۵	۶,۵۶	-۳۱,۸۲۴	۳۱,۶۵۲	-۵,۹۹۴
معدن	۹۱,۷۱۷	-۲۳,۴۱۳	-۱۸,۳۳۵	-۷,۴۹۷	۲۳۷,۶۸۵	-۸,۲۸۴	-۰,۴۰۴	۱۳,۳۳۳	-۲۶,۱۴۲	۴۱,۱۰۲
صنعت	۹,۴۷۷	-۷,۴۵۵	-۱۹,۱۲۱	۲۰,۲۰۸	-۸,۸۳۲	۲۱,۳۱۲	-۷,۹۳۸	-۱۰,۱۳۸	-۲,۲۸۱	-۱,۵۵۶
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۱۷,۵۰۶	۳۳,۲۹۸	-۳,۳۴۷	۳۷,۰۹۶	-۴۷,۲۲۳	۴,۳۹۲	۶۳,۶۲۴	۳۸,۵۴۵	-۳۴,۸۶۸	۶۲,۷۰۴
ساختمان	۲۲,۴۵۵	۴,۹۶۶	-۳,۸۲۳	۵,۳۹۹	-۹,۴۴۸	۳۴,۲۱۹	۲۱,۳۱۱	-۱۳,۱۹۲	۲۰,۹۹۵	-۹,۴۸۹
عمده فروشی، خرده فروشی و ...	۲۱,۳۱	-۴,۸۰۲	۵,۷۲۱	-۱۲,۴۰۵	-۳,۴۰۱	-۱۵,۲۵۲	۲,۰۹۵	۱۷,۰۲۵	-۴,۷۵۱	-۱,۰۷۳
هتل و رستوران	۲۲,۰۸۸	-۱,۷۴	۱۲,۳۰۲	-۱۲,۱۲۱	-۱۹,۶۹۶	-۱۵,۷۹۷	-۴,۵۲۸	۳۷,۰۰۷	۳,۳۹۶	-۵,۹۵
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۱۹,۴۴۴	-۱,۱۵۱	۴,۶۴	-۱,۹۶	-۱۵,۲۲۸	-۹,۲۴۴	-۹,۲۴۴	۱۴,۸۱۱	۲,۴۶۱	-۷,۰۶۲
واسطه‌گری‌های مالی	۱۸,۱۲۸	۲,۷۸	۳۸,۱۸۱	۲۵,۱۷۲	-۷,۳۶۳	-۱۹,۶۱	۱۳,۴۸۸	۶,۳۲۴	-۷,۹۵۳	-۱۲,۴۵۹
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۶,۲۳	۷,۲۳۳	۲۵,۳۲۷	-۵,۱۷۴	-۹,۲۲۱	-۱,۰۳۶۱	-۱۹,۴۴۸	۳۵,۵۱	-۱,۰۶۳	-۳,۰۴۸
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۲۶,۱۶۸	-۱۰,۰۵۹	۴,۵۲۹	-۷,۰۵	-۳,۶۹۲	-۲۲,۸۶۱	-۴,۲۱۴	۲۸,۰۱	-۱۲,۳	-۵,۸۲
آموزش	۲۸,۸۱۴	۵,۱۴۳	۶,۴۸	-۲,۹۳۱	۱۵,۰۷۹	-۱۱,۹۰۶	-۲۱,۷۲۸	۳۵,۹۶۴	-۷,۲۶	-۱۴,۳۳۹
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۳۲,۴۸۲	۱۳,۸۸۹	۵,۴۷۹	-۵,۴۰۵	۳,۸۴۱	-۱۱,۲۴	-۸,۲۷۷	۲۳,۰۳۱	-۱,۷۵۵	-۱۶,۳۷۸
سایر خدمات عمومی، اجتماعی	۵۴,۰۸۹	-۷,۰۹۵	-۱۳,۵۵	۶,۳۱	-۷,۶۸۵	-۱,۳۱۷	۸,۶۵۵	۲۷,۳۰۸	۰,۳۶۳	-۶,۶۲۲

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - محاسبات تحقیق

ارزش افزوده

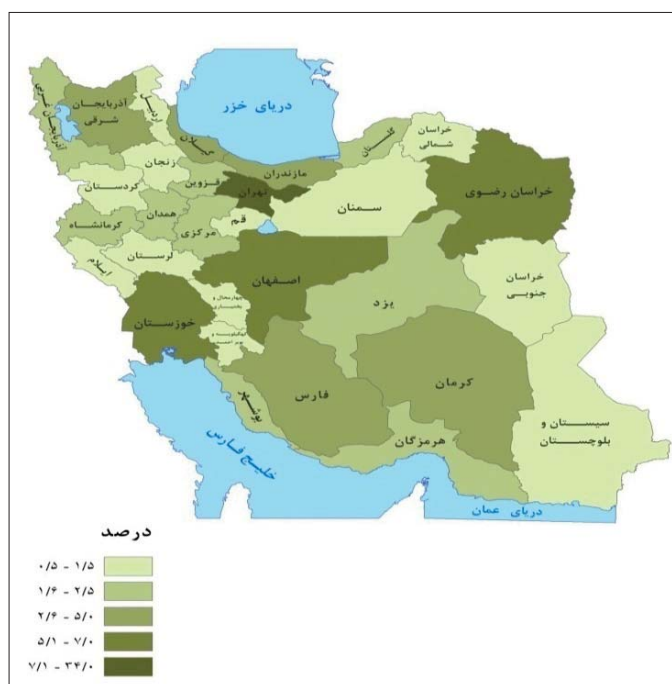
به منظور بررسی سهم‌های ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی استان کرمان در مقایسه با دیگر استان‌ها نسبت به سطح ملی، بر اساس سهمی که مناطق از تولید ناخالص داخلی بدون نفت به خود اختصاص داده‌اند، استان‌های تهران، اصفهان، آذربایجان شرقی، خوزستان، مازندران، سیستان و بلوچستان و هرمزگان در نظر گرفته شده‌اند. انتخاب این مقایسه در جدول شماره ۴ و نقشه شماره ۱ مشخص شده است.

جدول شماره ۴: سهم استان‌ها از ارزش افزوده‌ی کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی از ارزش افزوده کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۴,۳۹۷	۲۶,۱۶۵	۲۵,۶۵۵	۲۶,۲۱	۲۵,۳۱۸	۲۴,۵۱۳	۲۴,۹۴۹	۲۵,۰۱۸	۲۷,۰۳۳	۲۸,۸۹۷	۲۸,۱۶۸
خوزستان	۱۴,۴۲۳	۱۳,۳۳	۱۴,۹۱۸	۱۳,۶۷۱	۱۴,۶۷۳	۱۵,۶۹۸	۱۵,۴۱۶	۱۵,۸۲۹	۱۴,۲۵۳	۱۱,۸۸	۱۲,۹۹۶
خراسان	۶,۳۱	۶,۳۰۱	۶,۰۷۱	۶,۰۷۴	۴,۹۱۵	۴,۷۹۱	۴,۸۵۶	۴,۸۱	۴,۷۷۱	۵,۳۳۸	۵,۱۵۴
اصفهان	۶,۱۶۱	۶,۰۱۸	۵,۸۳۸	۶,۲۴۵	۶,۵۰۹	۶,۱۴۸	۶,۰۱۱	۶,۳۳۳	۶,۴۴۹	۶,۲۹۲	۶,۱۸۸
آذربایجان شرقی	۳,۹۵۵	۳,۹۵۱	۳,۹۲	۳,۷۵۲	۳,۷۴۲	۳,۵۱۸	۳,۴۹۶	۳,۴۸۱	۳,۴۷۳	۳,۵۸۳	۳,۴۲۸
مازندران	۳,۴۸۹	۳,۷۴۸	۳,۶۳	۳,۶۳۹	۳,۳۳۹	۳,۳۱۱	۳,۱۷۹	۳,۱۶۵	۳,۵۲۴	۳,۶۴	۳,۵۲۲
کرمان	۳,۱۹۷	۲,۷۴۹	۲,۶۴۹	۲,۶۶۷	۲,۳۷۹	۲,۵۳۸	۲,۸۸۵	۲,۸۱۲	۲,۴۲۲	۲,۶۴۱	۲,۶۶۷
هرمزگان	۱,۸۹۹	۲,۰۱۹	۱,۸۲۳	۱,۸۹۶	۲,۰۴۹	۱,۸۴۱	۱,۷۵۵	۱,۶۲۴	۱,۸۰۱	۱,۷۲۴	۱,۷۶
سیستان و بلوچستان	۱,۱	۱,۱۴۲	۱,۰۷	۱,۰۴	۰,۹۹۶	۱,۰۳۱	۰,۹۷۱	۰,۹	۰,۹۵۷	۱,۰۴۵	۱,۰۴۹

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان- مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۱: سهم استان‌ها از تولید ناخالص داخلی (بدون نفت) در سال ۱۳۸۹

بخش کشاورزی

داده است. از آن جا که یکی از بخش‌های مهم و کلیدی در اقتصاد ایران، بخش کشاورزی می‌باشد، سهم بالای ارزش افزوده این بخش در استان کرمان، می‌تواند نشانگر نقش تاثیرگذار رشد تولید ناخالص داخلی این استان در رشد تولید ملی باشد.

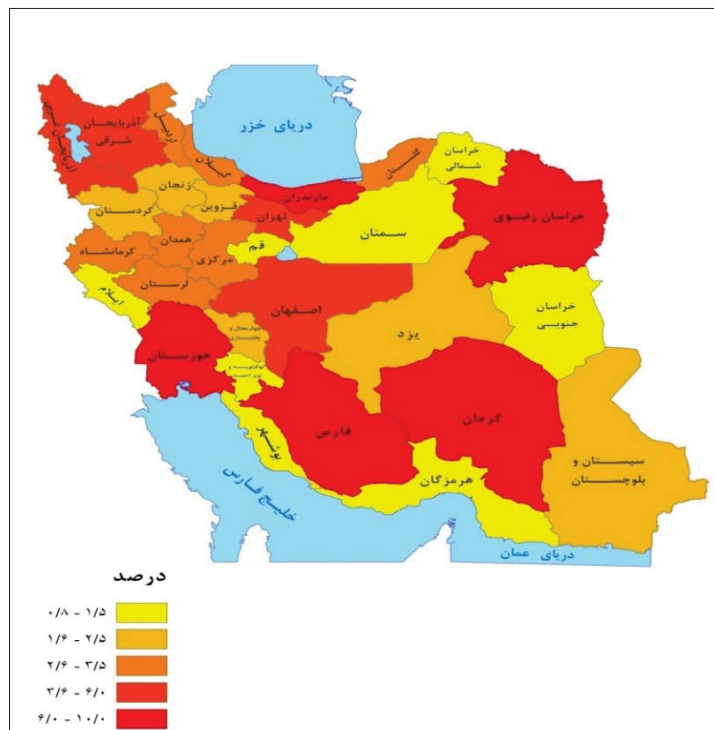
با مقایسه سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی در استان‌های ایران، بر اساس جدول شماره ۵ و نقشه شماره ۲، می‌توان دریافت که استان کرمان، سهم بالایی در این بخش داشته و در میان استان‌های مورد بررسی مطالعه حاضر، بالاترین جایگاه را در سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی نسبت به کل کشور، طی دوره ۸۹-۱۳۷۹ به خود اختصاص

جدول شماره ۵: سهم استان‌ها از ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی از کشاورزی کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
کرمان	۱۱,۱۰۷	۶,۸۵۱	۷,۱۰۵	۶,۷۲۶	۷,۱۳	۷,۱۵۷	۹,۰۳۹	۹,۵۸۴	۶,۱۲۴	۷,۶۸۹	۷,۶۱۱
خراسان	۹,۳۲۸	۹,۵۹۸	۹,۲۰۹	۹,۹۸۶	۷,۳۸۱	۶,۵۵	۶,۶۵۶	۷,۷۳۸	۶,۱۱۴	۷,۷۷۱	۷,۳۰۴
مازندران	۷,۲۴۱	۸,۵۸۹	۸,۷۵۵	۸,۹۵۹	۸,۱۷	۸,۲۴۲	۷,۷۵۵	۷,۵۰۴	۱۰,۶۸۴	۹,۰۸۵	۹,۸۴۶
خوزستان	۵,۷۹	۷,۳۱۵	۶,۴۳۸	۵,۹۹۵	۶,۵۷۳	۶,۷۴۶	۵,۹۰۹	۵,۶۰۹	۶,۳۰۸	۴,۹۶۴	۶,۲۲۱
آذربایجان شرقی	۵,۴۰۱	۵,۴۶۷	۵,۴۹۱	۴,۹۰۱	۴,۲۰۷	۵,۱۲۵	۵,۰۷۹	۴,۶۶۷	۴,۸۸۹	۴,۰۹۱	۴,۵۵۴
تهران	۵,۰۸	۴,۹۳۶	۴,۹۴۶	۵,۱۴۱	۵,۳۴۹	۵	۵,۷۸۴	۵,۲۷۲	۵,۵۰۴	۶,۳۶۹	۴,۹۳۲
اصفهان	۴,۹۷۱	۵,۰۹۵	۴,۶۳۳	۵,۴۸۶	۵,۱۷۷	۵,۵۲۱	۵,۹۴۱	۶,۶۱۷	۵,۹۱۶	۴,۷۹۶	۵,۱۳۳
هرمزگان	۱,۸۶۵	۲,۰۳۴	۲,۴۲۶	۱,۹۷۶	۲,۲۳۹	۲,۰۶۸	۱,۵۲۲	۱,۳۲۶	۱,۴۳۳	۱,۴۷۱	۱,۵۰۵
سیستان و بلوچستان	۱,۴۱۱	۱,۴۶۳	۱,۵۹۸	۱,۴۷۱	۱,۴۰۵	۱,۶۵۶	۱,۳۵۲	۱,۳۹۸	۱,۴۵۲	۱,۵۵۷	۱,۸۴۵

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۲: سهم استان‌ها از ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۸۹

بخش معدن

به همین دلیل است که استان خوزستان، سهم بسیار بالایی را در این بخش به خود اختصاص داده است. اما از آن جا که ارزش افزوده معادن نفتی، ممکن است با نوسانات قیمت نفت همسو شوند، برخوردار بودن استان کرمان از معادن غیر نفتی، می تواند به عنوان استعداد و قابلیت طبیعی، منجر به رشدی پایدار تر در این بخش و در سطح ملی شود.

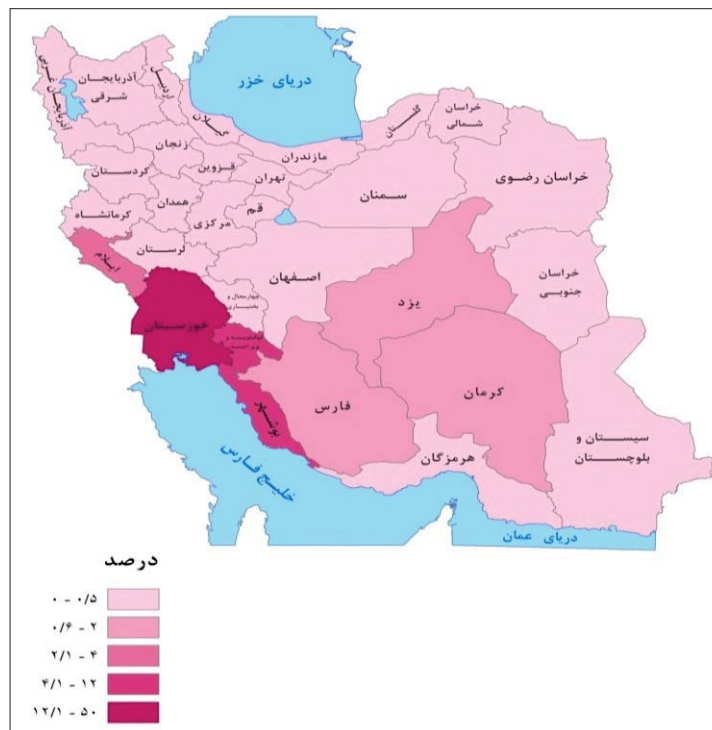
با مقایسه سهم استان ها از ارزش افزوده بخش معدن کشور، بر اساس جدول شماره ۶ و نقشه شماره ۳، می توان دریافت که استان کرمان، از استان های برخوردار از موهبت معادن می باشد و سهم بالایی نسبتاً بالایی در سطح کشوری و جایگاه دوم را در بین استان های مورد بررسی به خود اختصاص داده است. لازم به ذکر است که آمارهای موجود در ارزش افزوده بخش معدن، شامل معادن نفتی نیز می باشد و

جدول شماره ۶: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش معدن کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی از معدن کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
خوزستان	۴۷،۸۴۷	۴۸،۵۸۲	۵۲،۴۶۵	۴۸،۶۷۵	۴۸،۸۷۷	۴۷،۶۶۴	۴۸،۲۸۷	۴۹،۵۲۴	۴۸،۷۱۳	۴۸،۴۷۷	۴۷،۸۲۶
کرمان	۰،۵۶۱	۱،۰۵۲	۰،۶۹۳	۰،۵۲۱	۰،۴۱۷	۱،۳۵۷	۱،۴۷	۱،۳۷۷	۱،۵۵۹	۱،۶۲۶	۲،۰۱۹
تهران	۰،۲۴۵	۰،۳۶۷	۰،۳۶۹	۰،۳۸۲	۰،۳۵۶	۰،۱۶۹	۰،۱۲۳	۰،۱۰۹	۰،۲۳۵	۰،۳۷۷	۰،۳۹۳
خراسان	۰،۲۲۷	۰،۳۱۲	۰،۲۳۱	۰،۳۲۲	۰،۲۰۲	۰،۱۵۳	۰،۱۲۱	۰،۱۱	۰،۱۱۹	۰،۱۶	۰،۱۵۵
اصفهان	۰،۱۶۹	۰،۲۴۶	۰،۲۰۷	۰،۲۶۲	۰،۱۹۲	۰،۱۴۷	۰،۱۵۵	۰،۲۲۵	۰،۱۶۴	۰،۲۴۷	۰،۱۸۹
مازندران	۰،۱۰۳	۰،۱۲۳	۰،۱۵۳	۰،۰۹۲	۰،۰۶۲	۰،۰۴۱	۰،۰۵۵	۰،۰۴۲	۰،۰۵۲	۰،۰۴۹	۰،۰۴۶
هرمزگان	۰،۰۷۵	۰،۱۳	۰،۱۰۵	۰،۱۶۲	۰،۱۳۴	۰،۱۷۷	۰،۱۶۹	۰،۱۹	۰،۱۵۷	۰،۱۴۹	۰،۱۴۳
آذربایجان شرقی	۰،۰۵۳	۰،۰۵۹	۰،۰۴۴	۰،۰۶۱	۰،۰۴۵	۰،۰۳	۰،۰۵۳	۰،۱۱۷	۰،۱۲	۰،۲۲۸	۰،۱۹۶
سیستان و بلوچستان	۰،۰۲۳	۰،۰۱۸	۰،۰۲	۰،۰۲۳	۰،۰۱۴	۰،۰۲۶	۰،۰۲۶	۰،۰۲۷	۰،۰۲۹	۰،۰۵۸	۰،۰۳۹

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۳: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش معدن در سال ۱۳۸۹

بخش صنعت

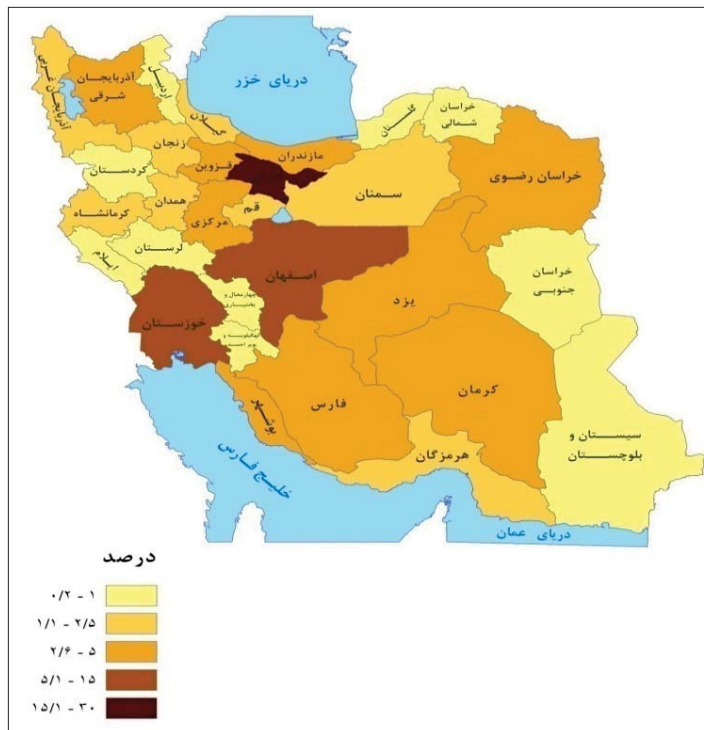
با مشاهده و مقایسه ی سهم استان ها از ارزش افزوده بخش صنعت در جدول شماره ۷ و نقشه شماره ۴ در می یابیم که استان کرمان در مقایسه با استان های مورد مطالعه، از جایگاه بالایی برخوردار نمی باشد. در حقیقت، استان هایی که سهم بالایی از تولید ناخالص داخلی بدون نفت دارند، (شامل تهران، اصفهان، خوزستان، آذربایجان شرقی و خراسان)، از سهم بالاتری نسبت به دیگر استان ها در بخش صنعت برخوردار هستند. این امر، نشانگر کلیدی بودن بخش صنعت در ارتقای جایگاه استان و بهبود رشد اقتصاد ملی می باشد. همچنین، لازم به ذکر است سهم بالای استان خوزستان در بخش صنعت، می تواند به علت وجود صنایع وابسته به معادن نفتی مانند صنایع پتروشیمی باشد.

جدول شماره ۷: سهم استان ها از ارزش افزوده ی بخش صنعت کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی از صنعت کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۸,۰۰۵	۳۰,۵۳۶	۲۸,۹۹۳	۳۱,۳۵۵	۲۷,۳۴۸	۲۷,۳۶۵	۲۷,۱۶۱	۲۵,۷۵	۲۶,۳۵۴	۲۸,۳۶۴	۲۷,۰۷۲
اصفهان	۱۲,۳۲۵	۱۱,۵۷۹	۱۱,۶۶۹	۱۴,۶۴۹	۱۷,۴۱۶	۱۵,۹۲۶	۱۴,۰۷۸	۱۶,۹۵۹	۱۶,۷۱۲	۱۳,۹۶۳	۱۴,۴۱۷
خوزستان	۱۲,۲۹۱	۹,۷۴۴	۱۰,۵۹۹	۷,۸۹۱	۷,۲۱۹	۹,۰۶۷	۹,۷۴۷	۹,۷۷۶	۹,۴۷۸	۸,۸۲۲	۹,۸۹۶
آذربایجان شرقی	۵,۶۰۸	۵,۴۸۳	۶,۲۹۸	۵,۷۴۱	۷,۴۷۶	۵,۹۵۱	۵,۴۴	۶,۲۵۵	۵,۵۶۴	۵,۴۰۴	۵,۰۲۹
خراسان	۵,۲۹۲	۵,۱	۵,۴۱۲	۵,۲۲۳	۴,۳۳۱	۴,۳۹۱	۴,۶۵	۴,۰۵۴	۳,۹۱۲	۴,۴۵۲	۴,۰۴۹
کرمان	۳,۳۵۴	۳,۲۶	۲,۹۳۴	۲,۱۸۶	۲,۷۰۳	۲,۶۷۱	۲,۶۴۳	۳,۲۹۸	۲,۵۶۲	۲,۷۶	۲,۷۲۸
مازندران	۲,۳۴۱	۲,۵۵۷	۲,۳۳۹	۲,۷۴۴	۲,۲۹۷	۲,۸۰۲	۲,۷۳۶	۲,۸۳۹	۲,۸۹۲	۲,۹۴۱	۲,۶۶۹
هرمزگان	۱,۴۷۹	۱,۸۵۸	۱,۵۵۴	۱,۷۱۴	۱,۷۳۱	۱,۶۲۴	۱,۸۸۵	۱,۶۷۶	۱,۷۹۳	۱,۶۵۷	۲,۴۳۳
سیستان و بلوچستان	۰,۴۴۹	۰,۵۴۸	۰,۴۹۸	۰,۴۹۳	۰,۵۳۶	۰,۵۴	۰,۴۸۲	۰,۴۶۳	۰,۴۶۵	۰,۴۷۵	۰,۴۸۸

مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۴: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۸۹

بخش تامین آب، برق و گاز

بخش تامین آب، برق و گاز، از بخش های مهم برای بهبود زیرساخت های اقتصادی و فعالیت بخش ها می باشد. سهم استان ها از ارزش افزوده ی بخش تامین آب، برق و گاز و محاسبه روند این سهم طی دوره ۸۹-۱۳۷۹ براساس جدول شماره ۸ و نقشه شماره ۵، می توان

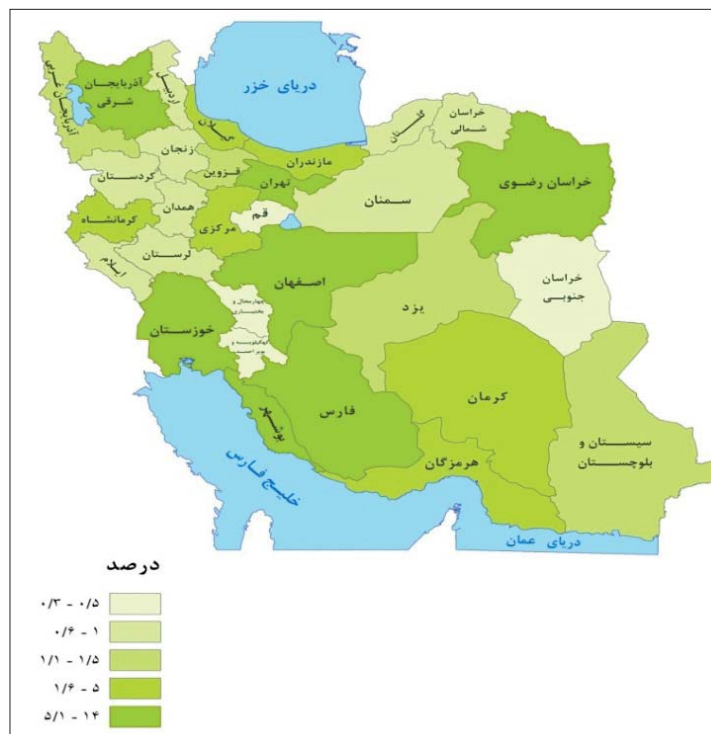
دریافت که استان کرمان، جایگاه مناسبی در میان دیگر استان ها، جهت ایجاد زیر ساخت های لازم اقتصادی نداشته است. پایین بودن این سهم و جایگاه، می تواند تاثیر منفی بر بهبود رشد اقتصادی منطقه و در نهایت، ملی بگذارد.

جدول شماره ۸: سهم استان ها از ارزش افزوده ی بخش آب، برق و گاز کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی آب، برق و گاز کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۲.۹۲	۲۲.۳۱۸	۲۱.۶۹۱	۲۶.۰۴۹	۱۶.۵۸۱	۱۷.۲۲۴	۱۷.۴۷۶	۱۵.۰۲	۱۳.۲۲۳	۱۲.۱۸۳	۱۰.۱۶۲
خوزستان	۱۲.۲۷۷	۱۱.۳۲	۱۰.۹۶۲	۱۰.۷۵۷	۱۲.۰۸	۱۴.۴۳۵	۱۳.۴۴۴	۱۰.۷۹۱	۹.۲۷۹	۱۰.۷۷۲	۱۱.۱۱۴
اصفهان	۱۰.۸۳۴	۱۳.۱۴۱	۱۳.۳۱۹	۹.۳۵۲	۱۱.۳۴۳	۱۱.۱۶۳	۱۲.۶۹۲	۱۱.۹۸۵	۱۱.۸۳۹	۱۱.۵۰۷	۱۰.۹۹۲
خراسان	۷.۰۷۸	۷.۲۷۱	۷.۱۸۱	۸.۴۸۶	۸.۶۸۴	۶.۶۸۶	۸.۶۹۸	۶.۹۴۱	۷.۳۳۸	۵.۸۴۶	۷.۳۳۸
آذربایجان شرقی	۵.۵۱۲	۵.۰۶۹	۴.۶۶۳	۴.۵۸۶	۵.۶۲۶	۶.۵۴۱	۶.۴۰۳	۵.۵۶۵	۶.۱۸۳	۵.۹۷	۵.۳۴۲
مازندران	۴.۷۲۹	۵.۱۴۵	۴.۴۳۸	۳.۹۶۸	۵.۲۵۴	۳.۶۹۱	۲.۸۴۵	۱.۹۷۳	۳.۳۷۵	۳.۶۳۶	۳.۷۳۷
هرمزگان	۴.۳۱۳	۳.۳۰۵	۳.۶۴۴	۴.۲۳۵	۳.۶۰۴	۴.۲۴۹	۲.۷۹۲	۳.۱۱۷	۵.۴۷۳	۳.۳۲۵	۳.۳۸۷
کرمان	۲.۰۹۷	۲.۲۷۹	۲.۷۵۴	۲.۴۵	۳.۲۵۷	۱.۶۶۳	۱.۹۰۵	۳.۰۴۳	۳.۳۴۵	۲.۸۱۳	۳.۳۲۲
سیستان و بلوچستان	۰.۸۲۱	۰.۸۲۷	۰.۸۰۳	۰.۵۳۵	۱.۱۹۳	۱.۳۴۱	۱.۴۶۷	۰.۹۵۲	۰.۷۴۷	۰.۷۷۶	۱.۱۱۲

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۵: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش تامین آب، برق و گاز طبیعی در سال ۱۳۸۹

بررسی تاثیر بودجه های استانی و مزیت های نسبی، بر بخش های اقتصادی استان کرمان

بخش عمده فروشی و خرده فروشی

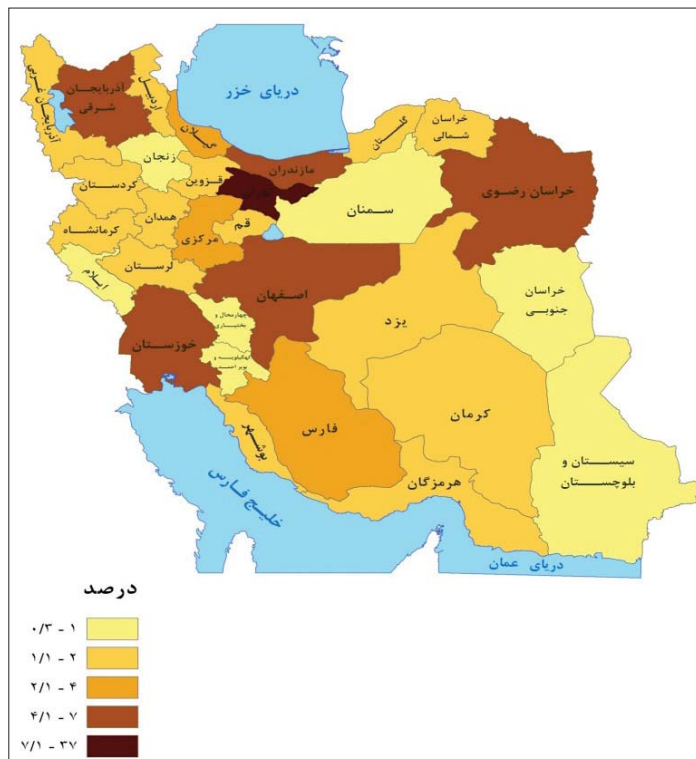
سهام استان ها از ارزش افزوده بخش عمده فروشی و خرده فروشی براساس جدول شماره ۹ و نقشه شماره ۶، بیانگر آن است که استان های با سهم بالا در تولید ناخالص داخلی بدون نفت، سهم بالاتری در بخش عمده فروشی و خرده فروشی نیز داشته اند. این امر می تواند گویای این نکته باشد که هر چقدر در یک منطقه، تولیدات بیشتری صورت گیرد، بخش خدمات و زیر بخش های آن (بخش عمده فروشی و خرده فروشی) برای توزیع تولیدات، با افزایش سهم همراه خواهند بود.

جدول شماره ۹: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش عمده فروشی و خرده فروشی کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	سهم استانی از عمده و خرده فروشی کشور
۳۶,۳۰۵	۳۶,۶۴۲	۳۶,۷۴۹	۳۶,۶۹۹	۳۶,۹۱۴	۳۷,۱۶۸	۳۶,۸۴۵	۳۶,۷۸۶	۳۵,۵۴۷	۳۴,۱۳۲	۳۳,۴۶	تهران
۶,۸۶۲	۶,۸۱۹	۶,۷۹۶	۶,۸۰۳	۷,۰۸۷	۷,۱۰۳	۶,۹۵۱	۸,۱۷	۸,۲۸۱	۸,۶۲۸	۸,۶۵۲	خراسان
۶,۹۴۷	۶,۹۱۸	۶,۹۰۹	۶,۹۱۳	۶,۸۱۸	۶,۸۲۲	۶,۷۷۶	۶,۵۵۲	۶,۶۷۲	۶,۷۴۹	۷,۰۵۳	اصفهان
۵,۱۸۷	۵,۱۷۸	۵,۱۶۹	۵,۱۶۹	۵,۲۰۵	۵,۲۰۷	۵,۴۶۵	۵,۵۷۸	۵,۸۶۹	۵,۹۰۴	۶,۱۷	آذربایجان شرقی
۵,۳۷۷	۵,۳۸۶	۵,۴۲۵	۵,۴۲۵	۵,۳۹۵	۵,۳۴۱	۵,۱۷۲	۴,۹۰۶	۴,۹۴۶	۵,۰۸۹	۵,۱۵۳	خوزستان
۴,۷۴۲	۴,۷۰۱	۴,۶۶۸	۴,۶۷۳	۴,۵۹۶	۴,۶۷۱	۴,۶۷۴	۵,۰۲۵	۵,۰۰۶	۵,۰۹۶	۴,۷۲۳	مازندران
۱,۹۲۶	۱,۹۱۵	۱,۸۹۶	۱,۸۹۸	۱,۸۶۲	۱,۸۷۷	۱,۷۴۶	۲,۱۰۴	۲,۱۶۱	۲,۱۸۸	۲,۱۹۸	کرمان
۱,۵۸۵	۱,۵۷۲	۱,۵۸۳	۱,۵۸۶	۱,۵۸۱	۱,۵۷۵	۱,۵۵۴	۱,۵۱۹	۱,۴۷	۱,۵۶۳	۱,۴۴۵	هرمزگان
۰,۷۳۷	۰,۷۳۳	۰,۷۳۳	۰,۷۳۴	۰,۷۲۶	۰,۸۲۲	۰,۹۱۶	۱,۱۰۲	۱,۱۴۵	۱,۱۷۵	۱,۱۶۶	سیستان و بلوچستان

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۶: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش عمده فروشی و خرده فروشی در سال ۱۳۸۹

بخش هتل و رستوران

بخش هتل و رستوران، یکی از بخش های مهم جهت جذب گردشگران و بهبود رشد اقتصادی منطقه و رشد ملی می باشد. استان کرمان، از استان هایی با جاذبه های گردشگری مناسب جهت جذب گردشگران برخوردار است. اما براساس جدول شماره ۱۰ و نقشه شماره ۷، با مشاهده سهم بخش هتل و رستوران این استان از سطح ملی، در

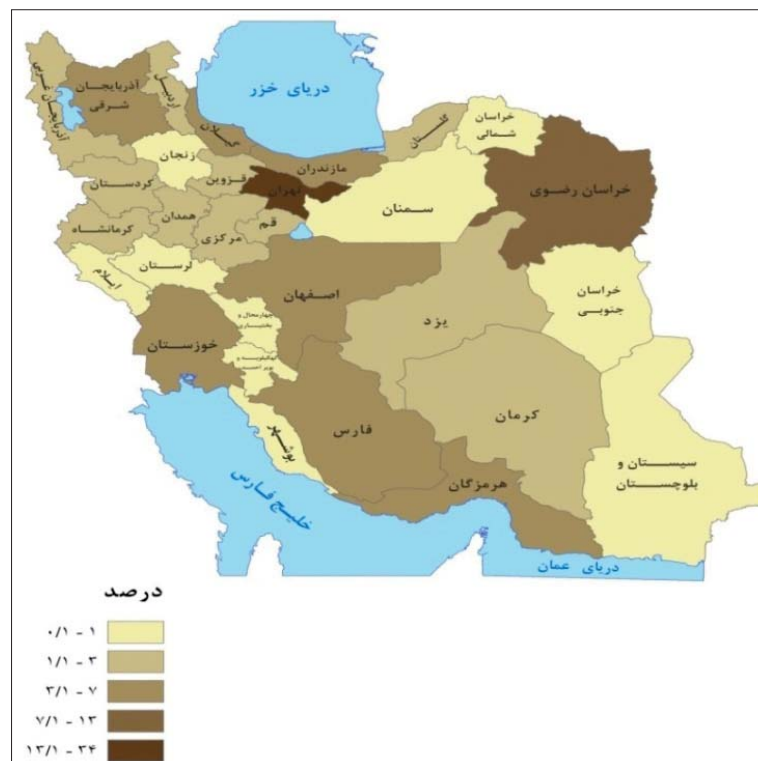
می یابیم که امکانات مناسب با قابلیت های این استان برای جذب گردشگران بالقوه، فراهم نشده است و توجه کمی به ارتقای سهم بخش هتل و رستوران استان کرمان در سطح ملی شده است. در حالی که با فراهم کردن امکانات رفاهی و تفریحی لازم، می توان شاهد جذب گردشگران بیشتر و ارتقای تولید منطقه ای و ملی بود.

جدول شماره ۱۰: سهم استان ها از ارزش افزوده ی بخش هتل و رستوران کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم استانی از هتل و رستوران کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۳۲،۶۹۴	۳۲،۵۷۶	۳۲،۲۹۳	۳۲،۲۲۸	۳۲،۰۴۱	۳۲،۷۷۶	۳۲،۱۵۲	۳۱،۵۱۲	۳۳،۵۴۵	۳۲،۹۸۱	۳۳،۴۰۴
خراسان	۱۱،۶۰۱	۱۱،۵۷۱	۱۱،۲۲۶	۱۱،۲۴۳	۱۰،۶۷۷	۱۱،۱۵۱	۱۱،۲۴۸	۱۱،۵۴۸	۱۲،۱۱۴	۱۲،۷۴۷	۱۲،۳۹۴
اصفهان	۷،۸۶۹	۷،۹۸۹	۸،۰۶۵	۸،۲۹۱	۷،۴۷۲	۷،۲۱۱	۶،۹۸۳	۷،۰۲۲	۶،۸۳۱	۶،۸	۶،۷۹۷
مازندران	۵،۶۰۷	۵،۶۵۱	۵،۵۳۸	۵،۴۴۲	۵،۲۰۶	۵،۲۱۱	۵،۰۵۳	۵،۰۱۷	۵،۰۷۹	۵،۰۹۶	۵،۰۸۶
آذربایجان شرقی	۳،۸۱۷	۳،۸۴۵	۳،۹۱۵	۳،۸۸۲	۳،۹۴۶	۳،۸۷۹	۳،۹۶۹	۴،۰۴۱	۳،۶۳۹	۳،۶۱۱	۳،۶۱۴
خوزستان	۳،۵۲۳	۳،۵۴۴	۳،۵۸۵	۳،۵۰۹	۳،۵۶	۳،۴۵۶	۳،۶۲۵	۳،۶۰۶	۳،۵۸	۳،۵۵۴	۳،۵۶
کرمان	۲،۶۲۶	۲،۵۷۲	۲،۴۹۸	۲،۴۸۷	۲،۴	۲،۳۲۲	۲،۲۴۸	۲،۱۹۸	۲،۱۸۶	۲،۱۵۶	۲،۱۷۲
هرمزگان	۲،۲۴	۲،۲۵۹	۲،۴۸۲	۲،۳۷	۲،۱۱۶	۲،۱۹۶	۲،۲۵۲	۲،۳۶۸	۲،۳۸۲	۲،۵۷۶	۲،۴۷۶
سیستان و بلوچستان	۰،۸۰۵	۰،۸۰۵	۰،۸۰۸	۰،۸۲۷	۰،۸۹۲	۰،۹۰۶	۰،۸۶۶	۰،۸۹۴	۰،۷۴۳	۰،۷۳۵	۰،۷۳۷

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۷: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش هتل و رستوران در سال ۱۳۸۹

بخش حمل و نقل

جایگاه مناسبی در مقایسه با دیگر استان‌های مورد مطالعه در مقاله حاضر، نداشته و حتی سهم نسبت به ارزش افزوده کشوری، طی دوره ۸۹-۱۳۷۹ با کاهش همراه بوده است و این امر منجر به اتلاف منابع و عدم استفاده صحیح از قابلیت‌های مکانی این استان جهت ارتقای تولیدات منطقه‌ای و ملی می‌شود.

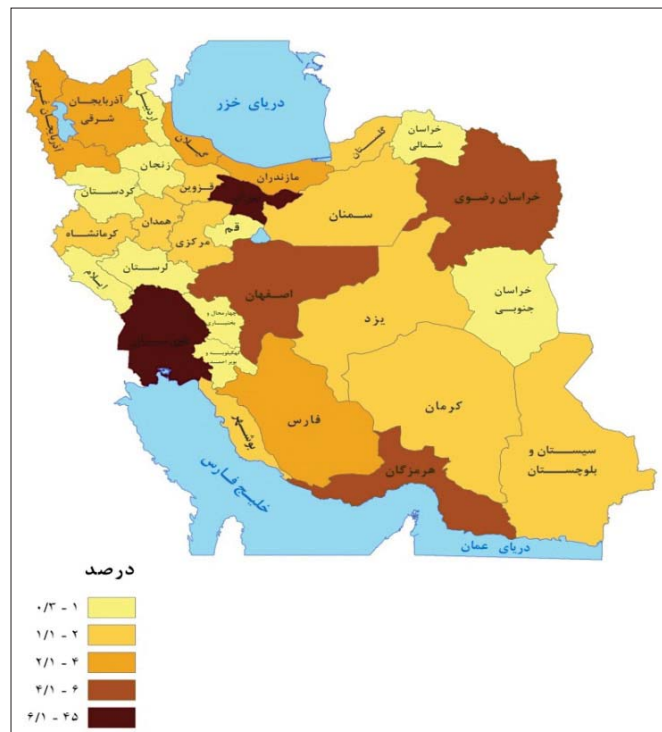
بر اساس جدول شماره ۱۱ و نقشه شماره ۸ در می‌یابیم، موقعیت مکانی استان کرمان، به گونه‌ای است که یکی از راه‌های اصلی مراسلاتی کشور در جهت انتقال تولیدات به آب‌های آزاد و تجارت با سایر نقاط جهان محسوب می‌شود. اما با نگاه به سهم این بخش در نقشه‌ی سهم استانی از ارزش افزوده بخش حمل و نقل و ارتباطات، در می‌یابیم که

جدول شماره ۱۱: سهم استان‌ها از ارزش افزوده‌ی بخش حمل و نقل کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم از حمل و نقل کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۵،۲۵۲	۲۴،۹۲	۳۶،۲۱۴	۳۵،۶۹۹	۲۵،۱۶۹	۳۸،۳۵۷	۴۰،۵۸۸	۴۳،۴۵۷	۴۱،۹۸۱	۴۴،۱۲۹	۴۴،۹۸۲
خوزستان	۸،۶۴۵	۸،۶۲	۸،۳۵۸	۸،۴۸۷	۱۰،۱۲۳	۸،۷۰۴	۷،۸۵۱	۷،۲۹۵	۷،۴۴	۶،۳۴۹	۶،۲۵۵
هرمزگان	۸،۳۵۷	۸،۲۸	۶،۸۵۴	۸،۰۳۱	۱۰،۰۳۱	۸،۴۱۹	۷،۰۹	۶،۲۱	۶،۷۱۲	۵،۲۸۶	۵،۲۵۷
خراسان	۷،۵۲۵	۷،۱۷۴	۷،۱۴۲	۶،۹۰۳	۵،۱۴۳	۴،۸۵۱	۴،۷۴۷	۴،۶۹	۴،۷۸۳	۴،۹۰۴	۵،۲۰۴
اصفهان	۶،۳۱۲	۶،۴۶۲	۶،۶۹۲	۶،۴۲۸	۶،۳۱۸	۶،۱۳۹	۵،۸۴۷	۵،۴۶۶	۵،۶۴۲	۵،۷۷۷	۵،۶۰۱
مازندران	۴،۲۰۸	۳،۹۷۲	۳،۸۱۸	۳،۷۲۸	۳،۶۱۸	۳،۸۵۷	۳،۹۶۲	۳،۸۳۴	۳،۹۲۴	۳،۹۶۶	۳،۷۷۸
آذربایجان شرقی	۳،۵۹	۳،۳۰۷	۳،۴۶۳	۳،۲۶۵	۳،۰۴۲	۲،۸۷۴	۲،۹۵۱	۲،۸۷	۲،۹۶۵	۲،۹۰۹	۲،۸۲۵
کرمان	۲،۰۲۶	۱،۹۷۶	۱،۹۱۹	۱،۹۱۴	۱،۷۷۲	۱،۷۴۵	۱،۷	۱،۷۰۱	۱،۶۰۹	۱،۶۴۸	۱،۷۰۲
سیستان و بلوچستان	۱،۱۳۹	۱،۱۹۴	۱،۱۰۱	۱	۱،۰۲۶	۱،۰۳۷	۱،۰۲۹	۰،۹۶۶	۰،۹۹۴	۱،۰۷۴	۱،۰۰۳

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۸: سهم استان‌ها از ارزش افزوده بخش حمل و نقل و انبارداری در سال ۱۳۸۹

بخش خدمات شهری و امور عمومی

مشاهده کرد که در اغلب استان ها، این سهم با افزایش چشم گیری روبرو نبوده است. همچنین، با توجه به پهناور بودن استان کرمان و سهم این منطقه از خدمات شهری کشوری، لزوم توجه بیشتر به این بخش و اقدامات لازم جهت ارتقای خدمات شهری و سطح زندگی افراد در این استان، بیش از پیش نمایان می شود.

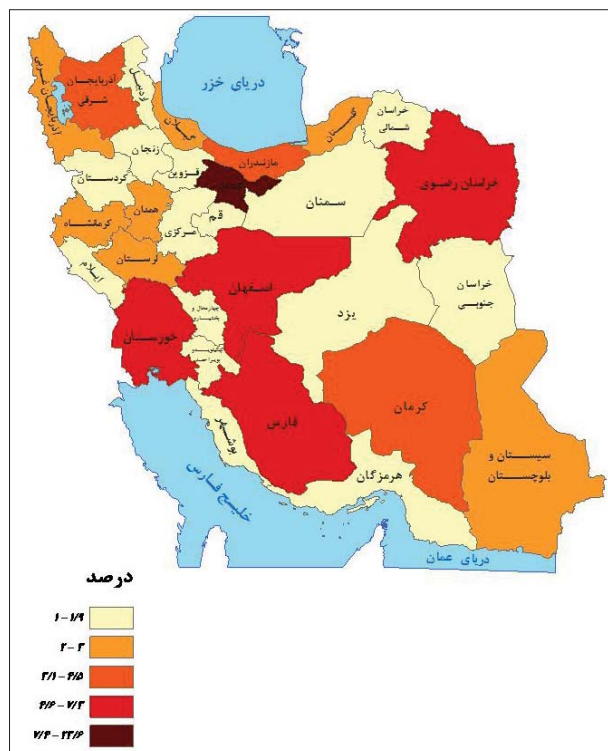
مقایسه سهم ارزش افزوده خدمات شهری در یک منطقه از استان های کشور، براساس جدول شماره ۱۲ و نقشه شماره ۹، می تواند تا حدی گویای میزان توسعه یافتگی در آن منطقه و ارتقای سطح یک زندگی استاندارد برای افراد جامعه باشد. با نگاه به نقشه ای استانی سهم ارزش افزوده خدمات شهری نسبت به کل کشور، و روند این سهم، می توان

جدول شماره ۱۲: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش خدمات شهری کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم از خدمات شهری کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۳۴.۷۱۸	۳۳.۴۴۷	۳۶.۹۴۷	۳۷.۰۶۵	۳۷.۲۱۹	۳۸.۷۷۹	۳۹.۱۳۹	۳۴.۹۶	۳۱.۳۷۴	۳۱.۴۸۲	۳۲.۳۹۷
خراسان	۷.۰۶۴	۷.۲۲۵	۶.۸۲۸	۶.۸۶	۵.۱۶۳	۴.۸۷۴	۴.۹۶	۵.۴۴۱	۵.۷۸۷	۶.۰۰۲	۶.۰۰۳
اصفهان	۵.۵۷	۵.۷۵۲	۵.۲۵۷	۵.۲۴۵	۵.۴۱۶	۴.۹۳۷	۴.۹۰۵	۵.۵۶۸	۵.۵۶۶	۵.۹۳۴	۵.۸۴۶
خوزستان	۵.۵۵۳	۵.۶۶۹	۵.۲۵	۵.۱۹۸	۵.۴۸۹	۵.۱۶۵	۵.۰۸۱	۵.۷۸	۵.۹۰۴	۶.۰۸۳	۵.۸۹۸
آذربایجان شرقی	۳.۵۹۷	۳.۶۲۳	۳.۶۴۴	۳.۲۴۳	۳.۲۷۳	۳.۲۶۱	۳.۲۷۸	۳.۵۷۴	۳.۷۹۸	۳.۷۵	۳.۸۲۷
کرمان	۲.۸۳۷	۲.۸۹۶	۲.۶۸۹	۲.۶۳۳	۲.۷۶۸	۲.۸۴۶	۲.۷۱۵	۲.۹۱۴	۳.۳۰۵	۲.۸۸۳	۲.۷۲۱
مازندران	۲.۵۰۹	۲.۵۴۵	۲.۵۱۴	۲.۴۶۶	۲.۳۴۲	۲.۳۱۳	۲.۳۱۴	۲.۷۸۸	۲.۹۲۳	۲.۷۱۸	۲.۵۷۴
سیستان و بلوچستان	۲.۲۸۵	۲.۳۷۲	۲.۳۲۷	۲.۱۸۴	۲.۲۰۴	۲.۲۲۳	۲.۱۴۳	۲.۱۹۵	۲.۲۴۳	۲.۳۲۶	۲.۲۳۶
هرمزگان	۱.۷۵	۱.۸۰۳	۱.۷۵۹	۱.۷۴۴	۱.۷۵۶	۱.۵۵۱	۱.۵۸۹	۱.۷۹	۱.۷۳۳	۱.۷۴۵	۱.۷۵۲

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۹: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش امور عمومی و خدمات شهری در سال ۱۳۸۹

بخش آموزش

نقشه‌ی استانی سهم از ارزش افزوده آموزش کشوری و روند این سهم طی دوره ۸۹-۱۳۷۹، می‌توان دریافت که بخش آموزش در استان کرمان، سهم پایینی را از ارزش افزوده کل آموزش به خود اختصاص داده است، در حالی که با ارتقای سهم آموزش در استان کرمان، می‌توان شاهد ارتقای بهره‌وری عوامل تولید و جایگاه استان کرمان در سطح ملی بود.

مقایسه‌ی سهم ارزش افزوده آموزش در یک منطقه، براساس جدول شماره ۱۳ و نقشه شماره‌ی ۱۰، نشان دهنده میزان توجه به ارتقای مهارت‌های نیروی کار و افزایش بهره‌وری عوامل تولید می‌باشد. هر چقدر در یک منطقه، میزان این سهم نسبت به کل کشور کمتر باشد، نشانگر نیروی کار غیرماهر و رشد کند تولید در آن منطقه است. با توجه به

جدول شماره ۱۳: سهم استان‌ها از ارزش افزوده‌ی بخش آموزش کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم از آموزش کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۲,۱۲۸	۲۲,۱۶۲	۲۰,۱۸۲	۱۹,۳۵	۱۹,۵۵	۱۸,۸۲۶	۲۱,۰۸۵	۲۱,۹۵۱	۲۱,۶۷۳	۲۲,۵۵۸	۲۳,۶۰۹
خراسان	۹,۳۰۷	۸,۹۹۷	۹,۲۸۹	۹,۱۹	۷,۳۸۳	۷,۷۴۹	۷,۶۴۱	۷,۵۶۷	۷,۴۳۶	۷,۳۵۳	۷,۲۷۲
اصفهان	۶,۶۰۸	۶,۷۸۴	۶,۷۵۷	۶,۴۸۴	۶,۳۲۵	۵,۸۴۲	۶,۰۶۴	۵,۹۳۵	۵,۷۳۱	۵,۶۷۶	۵,۶۵۵
خوزستان	۵,۲۹۲	۵,۲۵	۵,۶	۶,۰۷۸	۶,۰۸۵	۵,۹۱۹	۵,۵۵۴	۵,۸۹۲	۵,۵۷۳	۵,۵۸۸	۵,۴۵۷
آذربایجان شرقی	۴,۸۲۸	۴,۵۶۷	۴,۸۴۵	۵,۰۹۲	۵,۰۵۱	۵,۱۰۸	۴,۵۷۷	۴,۵۸۸	۴,۵۲۲	۴,۴۰۳	۴,۳۸۷
مازندران	۴,۷۲۱	۴,۸۵۳	۴,۷۶۸	۴,۵۱۷	۴,۶۱۹	۴,۵۳۳	۴,۴۶۷	۴,۴۷	۴,۷۳۹	۴,۶۹۶	۴,۵۱۸
کرمان	۳,۸۷۵	۳,۸۷۱	۴,۰۳۶	۴,۱۴۴	۴,۱۲۵	۴,۱۲۵	۳,۷۹۱	۳,۷۱	۳,۷۶۳	۳,۷۳۹	۳,۶۸۶
سیستان و بلوچستان	۲,۵۱۸	۲,۳۹۵	۲,۳۳۹	۲,۶۸۱	۲,۶۰۵	۲,۶۸۲	۲,۶۸۹	۲,۷۱۱	۲,۸۵۱	۲,۹۰۴	۲,۸۳۴
هرمزگان	۱,۵۹۵	۱,۵۱۶	۱,۶۴۱	۱,۶۸	۱,۶۲۲	۱,۸۶۱	۲,۰۳	۱,۷۵۷	۱,۸۶۷	۱,۸	۱,۷۷

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۱۰: سهم استان‌ها از ارزش افزوده بخش آموزش در سال ۱۳۸۹

بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی

سهم استان ها از ارزش افزوده ی بهداشت و مددکاری در کل کشور براساس جدول شماره ۱۴ و نقشه شماره ۱۱، نشان دهنده ی توزیع سلامت در بین مناطق مختلف و توجه به ارتقای امید به زندگی و سطح توسعه یافتگی آن استان می باشد. با نگاه به سهم استان ها در بخش بهداشت نسبت به کل کشور، در می یابیم که هنوز در مناطق زیادی از کشور، توجه لازم به بخش

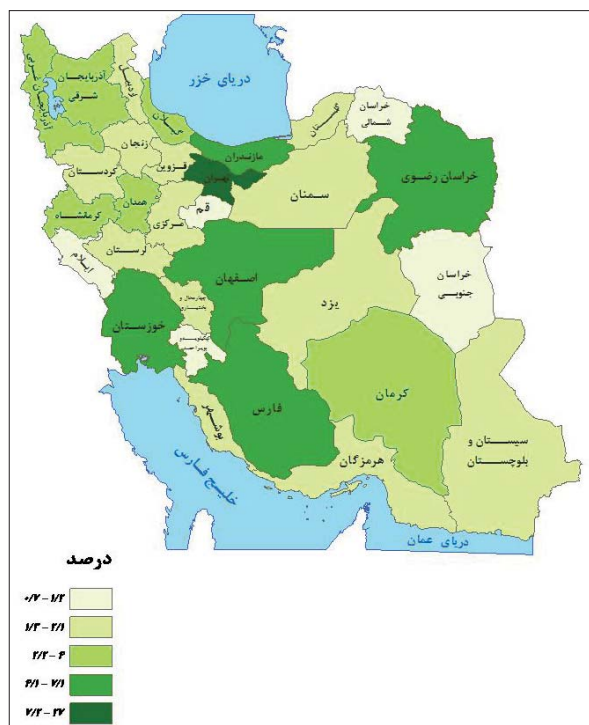
بهداشت و ارتقای سلامت افراد جامعه، نشده که این امر می تواند تاثیر منفی بر رشد تولید ملی ایران وارد کند. استان کرمان نیز یکی از مناطقی است که بخش بهداشت و درمان، سهم کمی را هم در تولید منطقه و هم نسبت به بخش بهداشت کشور، داشته و لازم است جهت ارتقای سلامت و بهره وری نیروی کار، توجه بیشتری به این بخش را هدایت نماید.

جدول شماره ۱۴: سهم استان ها از ارزش افزوده ی بخش بهداشت کشور طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

سهم از بهداشت کشور	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
تهران	۲۹,۳۸۴	۲۸,۴۴۳	۲۸,۵۳۳	۲۶,۷۰۹	۲۷,۷۵۷	۲۸,۷۲۴	۲۹,۲۴۳	۲۹,۳۲۷	۲۷,۳۹۱	۲۷,۳۶۲	۲۶,۹۸۴
خراسان	۸,۳۹۴	۸,۴۵۳	۸,۴۳۱	۸,۳۲۸	۶,۸۳۲	۷,۱۴۱	۷,۲۲۱	۷,۶۹۹	۷,۵۲۸	۷,۲۳۳	۶,۹۳۸
اصفهان	۶,۴۵۵	۶,۲۶۷	۵,۸۵۵	۶,۹۸۳	۶,۹۷۸	۶,۶۵	۶,۳۴۸	۶,۶۳۴	۶,۷۶۳	۶,۵۸۸	۶,۷۳۱
خوزستان	۵,۶۶۹	۶,۱۴۱	۶,۱۶	۶,۱۵۵	۶,۰۶۹	۵,۹۶۵	۶,۴۸۵	۶,۲۷۵	۶,۳۶۹	۶,۱۱۶	۵,۸۸۲
مازندران	۴,۹۰۲	۴,۹۲۴	۵,۲۶۷	۵,۲۴	۴,۹۹۸	۴,۷۶۹	۴,۳۴۸	۴,۲۱۱	۴,۵۳۴	۴,۴۸۳	۴,۸۴
آذربایجان شرقی	۴,۰۸	۳,۹۰۸	۴,۰۰۵	۳,۹۷۷	۴,۱	۴,۲۴۸	۴,۴۰۲	۴,۱۷۲	۴,۲۴۶	۳,۹۸۱	۴,۰۱
کرمان	۲,۷۴۴	۲,۸۲۳	۲,۹۶۶	۲,۸۷۶	۲,۶۷۸	۲,۹۲۳	۲,۸۶۲	۲,۶۴	۲,۸۳۲	۲,۵۲۳	۲,۲۴۵
سیستان و بلوچستان	۲,۰۴۲	۱,۹۴۸	۱,۹۴۳	۲,۰۵۶	۱,۹۳۲	۱,۹۱۷	۱,۸۶۶	۱,۸۲۳	۱,۹۶۱	۲,۰۸۹	۲,۰۸۷
هرمزگان	۱,۵۵۶	۱,۶۲۲	۱,۶۶۷	۱,۶۸۷	۱,۶۵۶	۱,۶۱۸	۱,۶۱۹	۱,۴۹۲	۱,۵۵۴	۱,۶۸۱	۱,۵۴۲

□ مأخذ: مرکز آمار استان کرمان - مرکز آمار ایران

نقشه شماره ۱۱: سهم استان ها از ارزش افزوده بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در سال ۱۳۸۹

مزیت نسبی و رقابتی

بی شک تنوع نیازهای انسان و منابع اقتصادی و پراکندگی آن ها در دنیای کنونی به اندازه ای است که مبادله ی کالاها و خدمات را از کشوری به کشور دیگر تقریباً اجتناب ناپذیر کرده است. صادرات و واردات و مسائل مربوط به آن ها در هر کشوری باید مورد توجه قرار گیرد. برخی از اقتصاددانان توسعه بر این باورند که یکی از بخش های مهم، اساسی و کلیدی هر اقتصاد در حال توسعه ای، بخش تجارت خارجی است. به گونه ای که از آن به عنوان موتور رشد اقتصادی یاد می کنند. از آن جا که یکی از اهداف مهم کشورهای در حال توسعه مانند ایران، توسعه یافتگی است این کشورها می بایست به بخش تجارت خارجی توجه کافی داشته باشند و از آن جا که اغلب کشورهای جهان به نوعی با مسائل صادرات و واردات دست به گریبان هستند، تنها کشورهایی می توانند ابتکار عمل به خرج دهند و در حل مسائل و مشکلات صادرات و واردات موفق باشند که با توجه به اهداف بلندمدت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود، روش و برنامه معینی را طراحی کنند و در جهت آن قدم بردارند. در این میان، یکی از محورهای مهم در جهت چنین برنامه ریزی هایی برای اقتصاد یک کشور در حال توسعه، آگاهی از مزیت نسبی آن کشور در تولید و صدور کالاهاست. البته مزیت نسبی در بخش صادرات از اهمیت بیشتری برخوردار است، چرا که بار سنگین رسالت بخش تجارت خارجی را عمدتاً صادرات بر دوش می کشد، به گونه ای که به جرأت می توان گفت مزیت نسبی در کالاهای صادراتی مهم ترین ابزار و اهرم در راهبرد توسعه صادرات هر کشوری است.

امروزه مزیت نسبی امری پویاست بدین معنا که هیچ کشوری نمی تواند مطمئن باشد که همواره در تولید و صدور کالایی دارای مزیت نسبی یا عدم مزیت نسبی است و بنابراین همواره باید برای حفظ و ایجاد مزیت نسبی در تولیدات خود با برنامه ریزی دقیق تلاش نمود. بدین ترتیب، بررسی مزیت های نسبی کشور از بُعد عملکردی در بازارهای جهانی امروزه اهمیت بیشتری دارد چرا که در دنیای امروز اگر کشوری صرفاً از بُعد هزینه های تولید دارای مزیت نسبی باشد اما قادر به صدور کالای تولید شده نباشد و یا نتواند در سطح بازارهای جهانی جایگاهی برای خود ایجاد کند، آن کشور در واقع از مزیت نسبی برخوردار نیست، چرا که وجود چنین امتیازی برای این کشور، همانند داشتن امکانات بالقوه است که تا بالفعل نگردد از مقبولیت چندانی برخوردار نخواهد بود. از طرف دیگر، در سال های اخیر، بحث توسعه صادرات غیرنفتی به خاطر تجدیدنظیر بودن منابع نفتی و پایان پذیری آن ها و آثار سوئی که صادرات تک محصولی بر اقتصاد کشور تحمیل کرده، به شدت مورد توجه قرار گرفته است.

امروزه به علت جهت گیری های سازمان تجارت جهانی (WTO) برای افزایش تجارت بین الملل از طریق حذف موانع تجاری، محاسبه مزیت های نسبی از اهمیت بالایی برخوردار شده است. تحت چنین شرایطی، اقتصاد ایران از جمله اقتصادهای در حال توسعه است که به روشنی می توان ضرورت مطالعه در زمینه مزیت نسبی و کسب اطلاعات محوری به منظور گسترش صادرات غیرنفتی را برای آن استنباط کرد. البته باید توجه داشت که اگر چه مزیت نسبی، جهت گیری کشور در اختصاص منابع و عوامل تولید به حوزه های صادراتی را مشخص می کند، متناسب با آن حوزه ها کالاها و خدماتی را که امکان تولید همراه با مزیت آن در کشور فراهم نیست نیز مشخص کرده و متناظر با آن ساختار وارداتی کشور را با توجه به نیازهای مصرفی تعیین می نمایند.

واقعیت های موجود در ایران، نشان می دهد که در مناطق مختلف کشور نابرابری های زیادی در زمینه تولید وجود دارد. این پدیده به دلیل عدم شناخت امکانات و استعدادهای مناطق مختلف در زمینه توسعه اقتصادی به وجود آمده است. با توجه به این موضوع، این پرسش مطرح است که آیا رشد فعالیت های عمده اقتصادی استانی طی برنامه سوم و چهارم توسعه متناسب با رشد آن در سطح ملی بوده است؟ ساختار اقتصادی استان کرمان چه تاثیری بر عملکرد اقتصادی آن داشته است؟ کدام فعالیت عمده اقتصادی از رقابت پذیری و مزیت نسبی در استان کرمان برخوردار است؟ بنابراین اگر مزیت نسبی در بخش های کشاورزی و صنعت اثر بیشتری بر رشد اقتصادی استان کرمان دارد، سیاست گذاران اقتصادی هنگام تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های توسعه کشور و مناطق، می بایست به این روابط توجه کافی داشته باشند.

تعیین فعالیت های پایه ای استان ها از بُعد تولید با استفاده از ضریب مکانی

در این مطالعه، برای تعیین و شناسایی فعالیت های پایه ای استان کرمان از ضریب مکانی (LQ) استفاده شده است. از این شاخص برای شناسایی بخش های پایه و غیرپایه در استان استفاده می شود. نسبت مکانی، سهم تولید هر بخش در منطقه به سهم کل تولید در کشور است و در صورتی که این نسبت بزرگتر از یک باشد آن فعالیت، پایه ای محسوب می شود و منجر به صدور کالا یا خدمات در آن بخش می شود. در صورتی که (LQ) کوچکتر از یک باشد، آن فعالیت غیر پایه ای است و به طوری که فعالیت های اقتصادی آن بخش دارای بازار داخلی است و کالا و خدمات تولیدی آن بخش برای مصارف داخلی منطقه است و در حقیقت به عنوان یک پشتیبان و حمایت کننده برای فعالیت های پایه

عمل می کنند (زیاری، ۱۳۷۸).

$$LQ = (Vai/Vat) \cdot (Vni/Vnt)$$

Vai: ارزش افزوده استان a (کرمان) در کالای i
 Vat: کل ارزش افزوده استان a (کرمان) در تمامی کالاها
 Vni: ارزش افزوده کشور در کالای i
 Vnt: کل ارزش افزوده کشور (ایران) در تمامی کالاها
 به طور مثال:

ارزش افزوده ی معدن استان کرمان در سال ۱۳۸۷ برابر با ۱۰۹۳۵ میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۸ برابر ۹۳۳۳ میلیارد ریال می باشد. از این حیث سهم ارزش افزوده ی معدن استان از کل ارزش افزوده ی استان از ۱۲,۴ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۹,۰۲ درصد در سال ۱۳۸۸ رسیده است. این موضوع در رابطه با معدن کشور نیز بدین گونه است که، ارزش افزوده ی معدن کشور در سال ۱۳۸۷ برابر ۷۰۱۳۵۸ میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۸ برابر با ۵۷۳۹۵۹ میلیارد ریال می باشد. ارزش افزوده ی کشور در سال ۱۳۸۷ برابر با ۳۶۴۸۵۱۷ میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۸ برابر ۳۹۳۹۷۹۷ میلیارد ریال می باشد. از این حیث سهم ارزش افزوده ی معدن از کل ارزش افزوده ی کشور از ۱۹,۲ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۱۴,۶ درصد در سال ۱۳۸۸ رسیده است. حال برای محاسبه ی شاخص مزیت نسبی (LQ) کافی است که سهم ارزش افزوده ی معدن استان کرمان را بر سهم ارزش افزوده ی معدن کشور تقسیم کرد. بنابراین داریم:

$$LQ_{1387} = 12,4 / 9,02 = 1,37$$

$$LQ_{1388} = 9,02 / 14,6 = 0,62$$

در مقاله ی حاضر، به منظور بررسی مزیت های نسبی استان کرمان، با استفاده از شاخص LQ به تعیین فعالیت های پایه ای این استان می پردازیم. بدین منظور، ارزش افزوده بخش های ۱۵ گانه اقتصادی در استان کرمان و کل کشور برای دوره ۸۹-۱۳۷۹ جمع آوری شده و سهم هر کدام از این بخش ها از کل ارزش افزوده استانی در سطح استان کرمان و در سطح کل کشور محاسبه شده است. سپس با استفاده از محاسبات انجام شده، شاخص LQ برای بخش های ۱۵ گانه استان کرمان محاسبه شده و بر اساس مقدار عددی آن، فعالیت های پایه ای استان کرمان طی دوره مورد مطالعه، مشخص می شود.

مزیت نسبی بخش های ۱۵ گانه اقتصادی استان کرمان

در این قسمت، بر اساس محاسبات انجام شده و تعیین سهم ارزش افزوده بخش های ۱۵ گانه اقتصادی در سطح استان کرمان و در سطح کل کشور، به تعیین مزیت های نسبی و تشخیص فعالیت های پایه ای در استان کرمان می پردازیم. به همین منظور، شاخص ضریب مکانی (LQ) را برای هر یک از بخش های اقتصادی استان کرمان محاسبه نموده و بر اساس مقدار عددی آن ها، بخش هایی که دارای مزیت نسبی در استان کرمان می باشد، مشخص می شود. بدین صورت که اگر مقدار عددی این ضریب بیشتر از یک باشد، آن فعالیت، دارای مزیت نسبی می باشد.

جدول شماره ۱۵: شاخص ضریب مکانی برای بخش های ۱۵ گانه ی اقتصاد استان کرمان طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

LQ (استان کرمان)	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۳,۴۷۵	۲,۴۹۲	۲,۶۸۳	۲,۷۲۶	۲,۹۹۷	۲,۸۲	۳,۱۳۳	۳,۴۰۹	۲,۵۲۸	۲,۹۱۲	۲,۸۵۴
آموزش	۱,۲۱۲	۱,۴۰۸	۱,۵۲۴	۱,۶۷۹	۱,۷۲۴	۱,۶۲۵	۱,۳۱۴	۱,۳۱۹	۱,۵۵۳	۱,۴۱۶	۱,۳۸۲
صنعت	۱,۰۴۹	۱,۱۸۶	۱,۱۰۸	۰,۸۸۶	۱,۱۳۶	۱,۰۵۲	۱,۲۶۳	۱,۱۷۳	۱,۰۵۸	۱,۰۴۵	۱,۰۲۳
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۰,۸۸۷	۱,۰۵۳	۱,۰۱۵	۱,۰۶۷	۱,۱۶۳	۱,۱۲۱	۰,۹۴۱	۱,۰۳۶	۱,۳۶۴	۱,۰۹۱	۱,۰۰۲
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۰,۸۵۸	۱,۰۲۷	۱,۱۲	۱,۱۶۶	۱,۱۲۵	۱,۱۵۲	۰,۹۹۲	۰,۹۳۹	۱,۱۶۹	۰,۹۵۵	۰,۸۴۲
ساختمان	۰,۸۲۸	۰,۹۲۷	۰,۹۷۴	۱,۰۴۱	۱,۰۸۳	۰,۹۴	۱,۱۸۵	۱,۲۷۶	۰,۹۴۲	۱,۰۱۴	۱,۱۰۵
هتل و رستوران	۰,۸۲۱	۰,۹۳۶	۰,۹۴۳	۱,۰۰۸	۱,۰۰۹	۰,۹۱۵	۰,۷۷۹	۰,۷۸۲	۰,۹۰۳	۰,۸۱۶	۰,۸۱۴
عمده فروشی، خرده فروشی و ..	۰,۶۸۸	۰,۷۹۶	۰,۸۱۶	۰,۸۵۳	۰,۷۲۴	۰,۷۴	۰,۶۴۵	۰,۶۷۵	۰,۷۸۳	۰,۷۲۵	۰,۷۲۲
سایر خدمات عمومی، اجتماعی	۰,۶۸	۰,۸۹۳	۰,۹۳۴	۰,۸۴	۰,۸۲۶	۰,۷۲	۰,۶۵۵	۰,۷۲۵	۰,۸۶۳	۰,۷۴	۰,۶۸۷
تامین آب، برق و گاز طبیعی	۰,۶۵۶	۰,۸۲۹	۱,۰۴	۰,۹۹۳	۱,۳۶۹	۰,۶۵۵	۰,۶۶	۱,۰۸۲	۱,۳۸۱	۱,۰۶۵	۱,۲۴۵
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰,۶۵۵	۰,۶۶۹	۰,۷۱۴	۰,۸۹۸	۰,۸۷۷	۰,۸۷۳	۰,۷۵۳	۰,۵۷۲	۰,۷۱۷	۰,۶۲۷	۰,۶۰۳
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰,۶۳۴	۰,۷۱۹	۰,۷۲۵	۰,۷۷۶	۰,۷۴۵	۰,۶۸۷	۰,۵۸۹	۰,۶۰۵	۰,۶۶۴	۰,۶۲۴	۰,۶۳۸
واسطه گری های مالی	۰,۵۳	۰,۵۶۸	۰,۶۰۵	۰,۶۵۵	۰,۶۰۹	۰,۶۲	۰,۵۲۷	۰,۵۹۸	۰,۵۷۸	۰,۴۸۷	۰,۴۷۳
معدن	۰,۱۷۵	۰,۳۸۳	۰,۲۶۲	۰,۲۱۱	۰,۱۷۵	۰,۵۳۵	۰,۵۱	۰,۴۹	۰,۶۴۴	۰,۶۱۶	۰,۷۵۷
ماهگیری	۰,۰۲۶	۰,۰۳۱	۰,۰۳۹	۰,۰۶۵	۰,۰۶	۰,۰۶۴	۰,۰۹۱	۰,۰۸۵	۰,۰۴۹	۰,۰۹۳	۰,۱۰۸

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

عدم مزیت این استان در معادن غیرنفتی باشد. در واقع به دلیل سهم بالای ارزش افزوده ی منابع نفتی، این شاخص در استان کرمان تحت تاثیر قرار گرفته است. همان گونه که بیان شد، عدم وجود منابع نفتی در رده ی معادن استان کرمان، تکیه به این بخش و سرمایه گذاری در آن را پایدارتر نشان می دهد.

در ادامه، به منظور بررسی دقیق تر و نگاهی جامع تر به جایگاه استان کرمان نسبت به کشور، به مقایسه استانی بخش هایی از اقتصاد که استان کرمان و دیگر استان های مورد مطالعه، دارای مزیت نسبی می باشند، پرداخته می شود.

بمقایسه میزان مزیت نسبی استان کرمان در بخش کشاورزی و صنعت در جداول شماره ی ۱۶ و ۱۷ می توان دریافت که در بخش کشاورزی، نسبت به دیگر مناطق مورد مطالعه، دارای جایگاه اول و در بخش صنعت، علی رغم وجود مزیت نسبی نسبت به دیگر مناطق، از جایگاه پایین تری برخوردار می باشد. این امر نشان دهنده وابستگی این استان به بخش کشاورزی و متکی بودن به اقتصاد سنتی و منابع طبیعی می باشد که می تواند در بلندمدت، تاثیر منفی بر جایگاه این منطقه نسبت به سطح کشور گذاشته و منجر به کندی رشد اقتصادی در سطح ملی شود.

بر اساس مزیت های نسبی (LQ) محاسبه شده استان کرمان در بخش های ۱۵ گانه اقتصادی، مشاهده می شود که این استان به ترتیب در بخش های کشاورزی، آموزش، صنعت، خدمات شهری، بهداشت و مددکاری، ساختمان دارای مزیت نسبی می باشد. همچنین در بخش تامین آب، برق و گاز هم طی ۸۹-۱۳۸۶ با مزیت نسبی همراه بوده است، که نشان دهنده ارتقای جایگاه این استان در ایجاد زیرساخت های اقتصادی و اجتماعی می باشد. به طور کلی، می توان بیان کرد که استان کرمان، در بخش های کلیدی اقتصاد که شامل بخش کشاورزی و صنعت است، دارای مزیت نسبی می باشد. همچنین، این منطقه در بخش های خدماتی آموزش و بهداشت که می تواند به ارتقای مهارت و سلامت نیروی کار جهت ارتقای بهره وری عوامل تولید کمک نماید، دارای مزیت نسبی می باشد.

قابل ذکر است از آنجایی که در محاسبه ی شاخص مزیت نسبی، سهم ارزش افزوده ی معدن استان کرمان به سهم ارزش افزوده ی کل معادن کشور (اعم از نفتی و غیرنفتی) تقسیم می شود، دور از انتظار نیست که استان کرمان در این مقوله مزیت نسبی نداشته باشد، اما لحاظ کردن عدم مزیت نسبی استان کرمان در بخش معدن، نمی تواند نشان دهنده

جدول شماره ۱۶: مقایسه شاخص ضریب مکانی بخش کشاورزی در استان های مختلف طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	LQ (کشاورزی)
۲.۸۵۴	۲.۹۱۲	۲.۵۲۸	۳.۴۰۹	۳.۱۳۳	۲.۸۲	۲.۹۹۷	۲.۷۲۶	۲.۶۸۳	۲.۴۹۲	۳.۴۷۵	کرمان
۲.۷۹۶	۲.۴۹۶	۳.۰۳۲	۲.۳۷۱	۲.۴۴	۲.۴۸۹	۲.۴۴۷	۲.۴۶۲	۲.۴۱۲	۲.۲۹۲	۲.۰۷۵	مازندران
۱.۴۱۷	۱.۴۵۶	۱.۲۸۱	۱.۶۰۹	۱.۳۷۱	۱.۳۶۷	۱.۵۰۲	۱.۶۴۴	۱.۵۱۷	۱.۵۲۳	۱.۵۰۲	خراسان
۱.۴۶۷	۱.۵۰۹	۱.۶۰۲	۱.۷۹۷	۱.۵۵۶	۱.۶۹۱	۱.۹۹۸	۱.۵۳	۱.۶۰۳	۱.۳۸۸	۱.۴۱۸	آذربایجان شرقی
۱.۷۶	۱.۴۹	۱.۵۱۷	۱.۵۵۳	۱.۳۹۳	۱.۶۰۶	۱.۴۱۱	۱.۴۱۴	۱.۴۹۳	۱.۲۸۱	۱.۲۸۳	سیستان و بلوچستان

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

جدول شماره ۱۷: مقایسه شاخص ضریب مکانی بخش صنعت در استان های مختلف طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	LQ (صنعت)
۲.۲۳	۲.۲۱۹	۲.۵۹۱	۲.۶۷۸	۲.۳۴۲	۲.۵۹	۲.۶۷۵	۲.۳۴۶	۱.۹۹۹	۱.۹۲۴	۲.۱۴۷	اصفهان
۱.۳۲۹	۱.۱۴۲	۱.۴۰۸	۱.۳۴۱	۱.۴۵۳	۱.۴۵۷	۱.۱۲۴	۱.۳۰۶	۱.۳۹۷	۱.۳۸۴	۱.۳۶۶	آذربایجان شرقی
-۰.۹۶۱	-۰.۹۸۲	-۰.۹۷۵	۱.۰۲۹	۱.۰۸۹	۱.۱۱۶	۱.۰۰۸	۱.۱۹۶	۱.۱۳	۱.۱۶۷	۱.۱۴۸	تهران
۱.۰۲۳	۱.۰۴۵	۱.۰۵۸	۱.۱۷۳	۱.۲۶۳	۱.۰۵۲	۱.۱۳۶	۰.۸۸۶	۱.۱۰۸	۱.۱۸۶	۱.۰۴۹	کرمان
۱.۳۸۲	-۰.۹۶۱	-۰.۹۹۵	۱.۰۳۲	۱.۰۷۴	-۰.۸۸۲	-۰.۸۴۵	-۰.۹۰۴	-۰.۸۵۲	-۰.۹۲	-۰.۷۷۹	هرمزگان

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

با توجه به مزیت نسبی منطقه‌ای در بخش‌های آموزش و بهداشت مندرج در جداول ۱۸ و ۱۹، می‌توان مشاهده کرد که استان کرمان با وجود داشتن مزیت نسبی در بخش‌های کلیدی جهت ارتقای کیفیت سلامت و بهره‌وری نیروی کار، اما جایگاه مناسبی نسبت به دیگر استان‌ها نداشته و طی دو سال اخیر، مزیت نسبی خود را در بخش بهداشت و مددکاری از دست داده است. پایین بودن مزیت نسبی بخش‌های آموزش و بهداشت در استان کرمان، در واقع به علت سهم پایین ارزش افزوده این بخش‌ها در سطح استان کرمان می‌باشد.

جدول شماره ۱۸: مقایسه شاخص ضریب مکانی بخش آموزش در استان‌های مختلف طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	LQ (آموزش)
۲.۷۰۳	۲.۷۷۸	۲.۹۷۹	۳.۰۱۱	۲.۷۷	۲.۶۰۲	۲.۶۱۶	۲.۵۷۸	۲.۱۸۵	۲.۰۹۷	۲.۲۸۸	سیستان و بلوچستان
۱.۴۱۱	۱.۳۷۷	۱.۵۵۹	۱.۵۷۳	۱.۵۷۴	۱.۶۱۷	۱.۵۰۲	۱.۵۱۳	۱.۵۳	۱.۴۲۸	۱.۴۹۹	خراسان
۱.۲۸۳	۱.۲۹	۱.۳۴۵	۱.۴۱۲	۱.۴۰۵	۱.۳۶۹	۱.۳۸۳	۱.۳۴۱	۱.۳۱۳	۱.۲۹۵	۱.۳۵۳	مازندران
۱.۲۸	۱.۲۲۹	۱.۳۰۲	۱.۳۱۸	۱.۳۰۹	۱.۴۵۲	۱.۳۵	۱.۳۵۷	۱.۲۳۳	۱.۱۵۶	۱.۲۲۱	آذربایجان شرقی
۱.۳۸۲	۱.۴۱۶	۱.۵۵۳	۱.۳۱۹	۱.۳۱۴	۱.۶۲۵	۱.۷۳۴	۱.۶۷۹	۱.۵۲۴	۱.۴۰۸	۱.۲۱۲	کرمان
۱.۰۰۶	۱.۰۴۴	۱.۰۳۷	۱.۰۸۲	۱.۱۵۷	۱.۰۱۱	۰.۷۹۲	۰.۸۸۶	۰.۹	۰.۷۵۱	۰.۸۴	هرمزگان

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

جدول شماره ۱۹: مقایسه شاخص ضریب مکانی بخش بهداشت در استان‌های مختلف طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	LQ (بهداشت)
۱.۹۹	۱.۹۹۸	۲.۰۴۹	۲.۰۲۴	۱.۹۲۲	۱.۸۵۹	۱.۹۴	۱.۹۷۷	۱.۸۱۶	۱.۷۰۶	۱.۸۵۶	سیستان و بلوچستان
۱.۲۷۴	۱.۲۳۲	۱.۲۸۷	۱.۳۳	۱.۳۶۸	۱.۴۴	۱.۴۹۷	۱.۴۴	۱.۴۵۱	۱.۳۱۴	۱.۴۰۵	مازندران
۱.۳۴۶	۱.۳۵۵	۱.۵۷۸	۱.۶۰۱	۱.۴۸۷	۱.۴۹	۱.۳۹	۱.۳۷۱	۱.۳۸۹	۱.۳۴۱	۱.۳۵۲	خراسان
۰.۹۵۸	۰.۹۴۷	۱.۰۱۳	۱.۱۷۳	۱.۱۷۲	۱.۱۷۲	۱.۰۹۶	۱.۰۱۹	۱.۱۱۲	۱.۰۸۷	۱.۲۰۴	تهران
۱.۰۸۸	۱.۰۴۷	۱.۰۴۹	۱.۰۴۸	۱.۰۵۶	۱.۰۸۲	۱.۰۷۲	۱.۱۱۸	۱.۰۰۳	۱.۰۴۱	۱.۰۴۸	اصفهان
۱.۱۷	۱.۱۱۱	۱.۲۲۳	۱.۱۹۹	۱.۲۵۹	۱.۲۰۸	۱.۰۹۶	۱.۰۶	۱.۰۱۹	۰.۹۸۹	۱.۰۳۲	آذربایجان شرقی
۰.۸۴۲	۰.۹۵۵	۱.۱۶۹	۰.۹۳۹	۰.۹۹۲	۱.۱۵۲	۱.۱۲۵	۱.۱۶۶	۱.۱۲	۱.۰۲۷	۰.۸۵۸	کرمان

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

همانطور که در جدول شماره ۲۰ مشاهده می‌شود، استان کرمان، در مقایسه با سایر استان‌های مورد مطالعه که دارای مزیت نسبی در بخش آب، برق و گاز می‌باشند، پایین‌ترین جایگاه را به خود اختصاص داده است. این امر می‌تواند ناشی از سهم پایین این بخش در ارزش افزوده منطقه باشد.

نکته قابل توجه این است که طی دوره ۸۹-۱۳۸۶، با توجه بیشتر این استان به بخشی که لازمه زیرساخت‌های اقتصادی و فعالیت‌ها می‌باشد، دارای مزیت نسبی در این بخش شده است.

جدول شماره ۲۰: مقایسه شاخص ضریب مکانی بخش آب، برق و گاز در استان‌های مختلف طی دوره ۸۹-۱۳۷۹

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	LQ (آب، برق و گاز)
۱.۹۲۴	۱.۹۲۸	۳.۰۳۸	۱.۹۱۹	۱.۵۹۱	۲.۳۰۸	۱.۷۵۹	۲.۲۸۷	۱.۹۹۹	۱.۶۳۷	۲.۲۷۱	هرمزگان
۱.۷۷۶	۱.۸۲۹	۱.۸۳۶	۱.۸۹۳	۲.۱۱۱	۱.۸۱۶	۱.۷۴۳	۱.۴۹۷	۲.۲۸۱	۲.۱۸۴	۱.۷۵۹	اصفهان
۱.۵۵۹	۱.۶۶۶	۱.۷۸۱	۱.۵۹۹	۱.۸۳۲	۱.۸۵۹	۱.۵۰۳	۱.۲۲۲	۱.۱۸۷	۱.۲۸۳	۱.۳۹۴	آذربایجان شرقی
۱.۰۶۱	۰.۹۹۹	۰.۹۵۸	۰.۶۲۴	۰.۸۹۵	۱.۱۱۵	۱.۵۷۴	۱.۰۹۱	۱.۲۲۳	۱.۳۷۳	۱.۳۵۵	مازندران
۱.۴۲۴	۱.۰۹۵	۱.۵۳۸	۱.۴۴۳	۱.۷۹۱	۱.۳۹۵	۱.۷۶۷	۱.۳۹۷	۱.۱۸۳	۱.۱۵۴	۱.۱۴	خراسان
۱.۲۴۵	۱.۰۶۵	۱.۳۸۱	۱.۰۸۲	۰.۶۶	۰.۶۵۵	۱.۳۶۹	۰.۹۹۳	۱.۰۴	۰.۸۲۹	۰.۶۵۶	کرمان

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

بیان مدل و روش تحقیق

دوره زمانی مورد مطالعه، ۸۹-۱۳۷۹ بوده و محدوده مکانی مطالعه، استان‌های کرمان، تهران، اصفهان، مازندران، خراسان رضوی، خوزستان، سیستان و بلوچستان، هرمزگان و آذربایجان شرقی می‌باشد. همچنین، جهت برآورد مدل‌های مورد نظر در مطالعه حاضر، از روش اقتصادسنجی پانل دیتا استفاده شده است.

روش داده‌های تابلویی (Panel data)

مدل‌های اقتصادی از نظر استفاده از داده‌های آماری به سه بخش تقسیم می‌شوند. در برخی از آن‌ها برای برآورد مدل، از اطلاعات سری زمانی استفاده می‌شود. بعضی دیگر از مدل‌ها بر اساس داده‌های مقطعی برآورد می‌شوند. روش سوم برآورد مدل که در سال‌های اخیر بیشتر مورد توجه قرار گرفته است، برآورد مدل بر اساس داده‌های پانل است. در این روش، یک سری واحدهای مقطعی^۱ چند سال مورد برآورد قرار می‌گیرند. استفاده از داده‌های پانل^۲ نسبت به بقیه دارای مزایایی است (اشرف زاده و مهرگان ۱۳۸۷):

- (۱) تعداد مشاهدات و داده‌ها در حالت پانل نسبت به حالت‌های دیگر بیشتر است و در نتیجه باعث اعتماد بیشتر به برآوردها می‌شود.
  - (۲) به محقق اجازه می‌دهد مدل‌های پیشرفته‌ای را تبیین و آزمون کند.
  - (۳) زیاد بودن تعداد مشاهدات، مساله هم‌خطی در اقتصادسنجی را تا حدود زیادی از بین می‌برد.
  - (۴) با استفاده از داده‌های پانل، تورش برآوردها از بین می‌رود.
- یک فرم کلی از تصریح الگوی اقتصادسنجی مبتنی بر داده‌های پانلی به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$Y_{it} = \sum_{(k=1)}^k \beta_{kit} X_{it} + \mu_i + v_{it}$$

که جزء v_{it} دارای توزیع نرمال است و به ازای آن تمام μ_i ها و β_{kit} ها مستقل از X_{it} است. μ_i ها نیز که بیان‌کننده اثرات فردی یا ناهمگنی‌ها در مقطع‌ها هستند، در قالب اثرات تصادفی^۳ یا اثرات ثابت^۴ ظاهر می‌شوند.

در این بخش از مطالعه، اثر بودجه عمومی استان‌ها (بالاخص استان کرمان) بر سهم ارزش افزوده استانی نسبت به تولید ناخالص داخلی ایران، مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این، از آن‌جا که هر گونه افزایش سهم در ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی، منجر به کسب مزیت نسبی و رقابتی در جهت رشد اقتصادی پایدار در سطح منطقه و ملی نمی‌شود، بنابراین، در مدلی دیگر، به بررسی متغیرهای کلان‌تأثیرگذار بر حفظ و تقویت مزیت‌های نسبی در مناطق منتخب ایران پرداخته می‌شود. زیرا در اغلب مطالعات، تنها به اندازه‌گیری شاخص‌های مزیت نسبی و رقابتی پرداخته شده است و اثر متغیرهای کلان اقتصادی بر تقویت یا تضعیف آن مورد مطالعه قرار نگرفته است. به همین منظور، از مدل‌های ادبیات موضوعی که به بررسی عوامل موثر بر متغیرهای رشد اقتصادی و ارزش افزوده پرداخته‌اند، استفاده شده است.

بر همین اساس، مدل سهم ارزش افزوده منطقه‌ای و مدل شاخص مزیت نسبی به صورت زیر انتخاب شده است:

$$VD = f(T, GP, GS, GE)$$

$$LQ_i = f(PM, TM, K_i, PX, G)$$

که در آن:

VD: سهم استانی ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی در کشور

T: درآمدهای مالیاتی هر استان

GP: مخارج عمومی استان

GS: مخارج اجتماعی استان

GE: مخارج اقتصادی استان

LQ_i : شاخص مزیت نسبی ایران در هر یک از بخش‌های اقتصادی

K_i : موجودی سرمایه در هر یک از بخش‌های اقتصادی (صنعت،

کشاورزی و خدمات)

PM: شاخص قیمت کالاهای وارداتی

PX: شاخص قیمت کالاهای صادراتی

G: مخارج عمرانی دولت

لازم به ذکر است، اطلاعات آماری مورد نیاز جهت برآورد مدل‌ها، از سالنامه‌های آماری استان‌ها و اطلاعات آماری موجود در سایت مرکز آمار ایران و بانک اطلاعات سری زمانی بانک مرکزی ایران، اخذ شده است.

برآورد مدل

آزمون هاسمن مشخص می‌کنیم کدام یک از روش‌های اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی برای تخمین الگوی مورد بررسی، مناسب‌تر می‌باشد. نتایج این آزمون نشان می‌دهد روش اثرات ثابت جهت تخمین الگو، مناسب‌تر می‌باشد. نتایج حاصل از برآورد مدل سهم ارزش افزوده استانی، در جدول زیر آورده شده است:

یکی از مهمترین مراحل قبل از برآورد الگو، بررسی ایستایی متغیرهای الگو می‌باشد. با استفاده از آزمون لوین-لین-چو، به بررسی ایستایی متغیرهای مدل پرداخته شده است. نتایج حاصل از این دو آزمون نشان می‌دهد که متغیرهای مورد استفاده در این مدل، همگی در سطح مانا بوده و در نهایت، کل مدل در سطح ایستا می‌باشد. پس از آزمون ایستایی متغیرها، با بهره‌گیری از

جدول شماره ۲۱: برآورد ضرایب مدل سهم ارزش افزوده استانی

نام استان	عرض از مبدأ و اثرات ثابت	متغیرها	ضرایب	سطح معنی داری
تهران	C	T?	۲,۴۰	۰,۰۳۳۲
	Agricultural	Gp?	-۶,۳۰	۰,۰۳۹۸
	Industry	Gs?	۱,۲۹	۰,۴۵۲۹
	Service	Ge?	-۳,۱۹	۰,۶۴۶۴
اصفهان	C	T?	-۲,۹۸	۰,۱۸۹۵
	Agricultural	Gp?	-۱,۳۸	۰,۰۰۰۰
	Industry	Gs?	۱,۸۴	۰,۰۰۰۰
	Service	Ge?	-۲,۰۶	۰,۹۶۶۱
مازندران	C	T?	-۲,۴۸	۰,۸۵۱۰
	Agricultural	Gp?	-۷,۸۵	۰,۰۹۳۵
	Industry	?Gs?	-۳,۶۴	۰,۰۰۰۹
	Service	Ge?	۲,۲۱	۰,۰۰۷۶
کرمان	C	T?	-۲,۱۴	۰,۰۹۲۱
	Agricultural	Gp?	-۸,۶۷	۰,۰۰۰۰
	Industry	Gs?	-۱,۸۷	۰,۰۰۰۰
	Service	Ge?	۹,۱۷	۰,۰۳۷۹
سیستان و بلوچستان	C	T?	۸,۵۸	۰,۰۰۱۶
	Agricultural	Gp?	-۲,۳۲	۰,۴۴۲۹
	Industry	Gs?	-۳,۳۷	۰,۰۰۷۷
	Service	Ge?	-۸,۷۷	۰,۳۳۴۵

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

سهم در آن منطقه شود. در واقع، می‌توان این گونه استنتاج کرد که در استان‌های با سهم ارزش افزوده بالا نسبت به کل کشور، ارتقای مخارج اجتماعی، می‌تواند در توسعه منطقه ای کمک قابل توجهی کند.

نتایج حاصل از برآورد مدل تاثیر بودجه استانی بر سهم ارزش افزوده بخش‌های آن‌ها در سطح ملی، گویای آن است که، افزایش مخارج اجتماعی در استان‌های تهران و اصفهان، اثر مثبتی بر ارتقای میزان این

جهت افزایش فعالیت‌های اقتصادی و ارتقای سهم بخش‌های اقتصادی مناطق به سطح تولید ملی باشد. همچنین، این افزایش درآمدهای مالیاتی، تأثیر منفی بر سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی در استان‌های کرمان، اصفهان و مازندران داشته است و ممکن است با کاهش درآمدهای مالیاتی دولت، بتوان شاهد بهبود انگیزه افزایش سوددهی فعالان اقتصادی در بخش‌های اقتصادی بود.

از آن جایی که یکی از مهمترین عوامل موثر بر تأثیرگذاری مثبت مخارج و درآمدهای استانی بر رشد ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی، وجود مزیت‌های نسبی است، در ادامه، سعی شده است با ارائه نتایج برآورد مدل مزیت نسبی، عوامل موثر بر مزیت‌های نسبی مشخص شود تا سیاست‌های مناسب جهت حفظ و ارتقای آن، قابل اجرا باشند.

افزایش مخارج اقتصادی، در استان‌هایی مانند استان کرمان و مازندران که سهم نسبتاً متوسط را نسبت به کل کشور دارند، اثر مثبتی بر ارتقای سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی آن مناطق نسبت به کل کشور و ارتقای مزیت نسبی آن بخش دارد.

افزایش درآمدهای مالیاتی مناطق، منجر به افزایش سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی در استان‌های تهران و سیستان و بلوچستان نیست به سطح کل شده است. از آن جا که درآمدهای مالیاتی، شامل درآمدهایی از قبیل مالیات بر درآمد، مالیات بر ثروت، درآمدهای حاصل از حقوق مالکیت دولت و درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات می باشد، لذا اثر مثبت افزایش مالیات‌ها بر سهم ارزش افزوده این دو استان، می تواند ناشی از لزوم برقرار امنیت مالی و اجتماعی در این استان‌ها

جدول شماره ۲۲: برآورد مدل مزیت نسبی استانی در بخش کشاورزی

استان‌ها (مزیت نسبی کشاورزی)	اثرات ثابت	متغیرها	ضرایب	سطح معنی دار
کرمان	۱,۰۹۲۵۴۲	C	۲,۱۸۹۹۵۴	۰,۰۰۰۰
مازندران	۰,۶۶۳۸۷۳	PM	-۰,۰۰۳۶۷۴	۰,۱۷۷۵
خراسان	-۰,۳۴۷۲۶۵	TM	۱,۷۹	۰,۰۰۰۰
آذربایجان شرقی	-۰,۲۲۲۶۷۶	PX	-۰,۰۰۰۵۸۹	۰,۸۱۷۰
سیستان و بلوچستان	-۰,۳۴۶۲۶۶	KA	۴,۰۲	۰,۷۶۶۰
هرمزگان	-۰,۸۴۰۲۰۷	G	-۲,۱۵E	۰,۰۵۷۶

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

افزایش میزان مالیات بر واردات و افزایش میزان موجودی سرمایه، اثر مثبتی بر بهبود شاخص ضریب مکانی بخش کشاورزی دارد. اثرات ثابت مدل، در استان‌های کرمان و مازندران که از جایگاه بالاتری نسبت به دیگر مناطق منتخب برخوردارند، مثبت می‌باشد.

نتایج حاصل از برآورد مدل ضریب مکانی (LQ) برای بخش کشاورزی در مناطق دارای مزیت نشان می دهد که: افزایش شاخص قیمت کالاهای وارداتی، شاخص قیمت کالاهای صادراتی و مخارج عمرانی دولت، اثر منفی بر مزیت نسبی مناطق در بخش کشاورزی دارد.

جدول شماره ۲۳: برآورد مدل مزیت نسبی استانی در بخش صنعت

استان‌ها (مزیت نسبی صنعت)	اثرات ثابت	متغیرها	ضرایب	سطح معنی دار
اصفهان	۰,۹۸۵۱۴۰	C	۰,۷۸۴۱۷۳	۰,۰۰۰۰
آذربایجان شرقی	-۰,۰۲۷۲۰۱	PM	۰,۰۰۶۰۲۰	۰,۰۱۶۸
تهران	-۰,۲۸۴۷۳۶	TM	۷,۶۵	۰,۳۸۴۸
کرمان	-۰,۲۷۵۱۸۹	PX	-۰,۰۰۶۸	۰,۰۲۷۰
هرمزگان	-۰,۳۹۸۰۱۴	KS	-۲,۱۱	۰,۴۵۸۹
		G	۹,۸۹	۰,۴۵۱۳

□ مأخذ: محاسبات تحقیق

داشته است (قابل ذکر است که ضریب اثر مالیات بر واردات و مخارج عمرانی دولت، معنی دار نمی باشند).
افزایش شاخص قیمت کالاهای صادراتی و افزایش موجودی سرمایه، منجر به کاهش ضریب مکانی مناطق در بخش صنعت شده است.

جدول شماره ۲۴: برآورد مدل مزیت نسبی استانی در بخش بهداشت و درمان

استان ها (مزیت نسبی بهداشت)	اثرات ثابت	متغیرها	ضرایب	سطح معنی دار
سیستان و بلوچستان	۰,۵۸۹۱۶۸	C	۰,۹۱۰۲۷۸	۰,۰۰۰۰
مازندران	۰,۰۴۳۶۵۶	PM	۰,۰۰۴۰۵۵	۰,۰۰۶۰
خراسان	۰,۰۹۴۷۸۲	TM	۱,۶	۰,۴۴۶۲
تهران	-۰,۲۴۵۸۱۷	PX	-۰,۰۰۴۱۵۵	۰,۰۰۰۰
اصفهان	-۰,۲۷۳۳۱۸	KA	-۱,۱۹	۰,۷۶۷۲
کرمان	-۰,۲۰۸۴۷۱	G	۷,۰۷	۰,۰۹۰۴

مأخذ: محاسبات تحقیق

نتایج حاصل از برآورد مدل ضریب مکانی (LQ) در بخش صنعت نشان می دهد که:
افزایش شاخص قیمت کالاهای وارداتی، مالیات بر واردات و مخارج دولت، اثر مثبتی بر میزان این ضریب و در واقع ارتقای مزیت نسبی بخش بهداشت و مددکاری مناطق مورد مطالعه داشته است.

جدول شماره ۲۵: برآورد مدل مزیت نسبی استانی در بخش آموزش

استان ها (مزیت نسبی آموزش)	اثرات ثابت	متغیرها	ضرایب	سطح معنی دار
سیستان و بلوچستان	۱,۰۷۳۹۶۱	C	۰,۹۹۵۳۴۴	۰,۰۰۰۰
خراسان	-۰,۰۱۹۱۳۰	PM	۰,۰۰۵۴۷۵	۰,۰۰۱۰
مازندران	-۰,۱۹۱۱۲۶	TM	۵,۳۲	۰,۰۲۴۴
آذربایجان شرقی	-۰,۲۳۵۱۰۶	PX	-۰,۰۰۶۸۶۷	۰,۰۰۰۰
کرمان	-۰,۰۵۶۸۹۸	KA	-۳,۳۸	۰,۴۴۹۴
هرمزگان	-۰,۵۷۱۷۰۱	G	۱,۶۰	۰,۰۰۰۹

مأخذ: محاسبات تحقیق

نتایج حاصل از برآورد مدل مزیت نسبی در بخش آموزش مناطق منتخب نشان می دهد که:
افزایش شاخص قیمت کالاهای وارداتی، مالیات بر واردات و افزایش مخارج دولت، اثر مثبتی بر ارتقای ضریب مکانی منطقه ای داشته است.

همچنین، افزایش شاخص قیمت کالاهای صادراتی و موجودی سرمایه، منجر به کاهش ضریب مکانی بخش آموزش در مناطق مورد مطالعه شده است.
به طور کلی مشاهده می شود، افزایش مخارج دولت در دو بخش

آموزش، بهداشت و صنعت، منجر به حفظ و تقویت مزیت نسبی در این مناطق شده است. اما افزایش مخارج عمرانی دولت در بخش کشاورزی، اثری منفی بر مزیت نسبی مناطق داشته است و این امر نشان دهنده لزوم کاهش دخالت دولت در این بخش می باشد.

همچنین مشاهده می شود، افزایش مالیات بر واردات و افزایش شاخص قیمت کالاهای وارداتی، منجر به ارتقای ارزش افزوده بخش های داخلی اقتصاد و افزایش قدرت رقابت پذیری آن ها می شود. اما از آن جا که افزایش مالیات بر واردات، نوعی سیاست حمایتی در جهت مخالف رقابت پذیری و جهانی شدن می باشد، افزایش مستمر این مالیات ها جهت ارتقای مزیت نسبی بخش ها، توصیه نمی شود. در نهایت، هر چقدر شاخص قیمت کالاهای صادراتی ایران، با افزایش کمتری همراه باشند، می تواند شاهد ارتقای مزیت نسبی و کسب مزیت رقابتی در بخش اقتصادی مناطق مختلف ایران بود.

نتیجه گیری

در مطالعه حاضر، به بررسی سهم ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان کرمان و عوامل موثر بر آن پرداخته شده است. بر اساس اطلاعات استانی، مشاهده که بخش هایی از اقتصاد استان کرمان دارای سهم های بالایی می باشند که در آن، دارای مزیت نسبی نیز می باشد. نتایج نشان می دهد که افزایش درآمدهای مالیاتی استانی استان کرمان اثر منفی بر سهم ارزش افزوده آن داشته است. افزایش مخارج اقتصادی در استان کرمان که سهم متوسطی از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور دارد، منجر به افزایش سهم ارزش افزوده بخش های اقتصادی شده اما افزایش مخارج اجتماعی اثر منفی بر ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان کرمان داشته است. از آن جا که یکی از عوامل موثر بر تاثیر گذاری مثبت بودجه استانی بر رشد ارزش افزوده مناطق، وجود مزیت نسبی می باشد، در این مطالعه به بررسی عوامل موثر بر مزیت های نسبی مناطق منتخب (با تاکید بر استان کرمان) پرداخته شده است. نتایج حاصل از برآورد عوامل موثر بر مزیت نسبی نشان می دهد که افزایش مخارج عمرانی دولت منجر به بهبود مزیت نسبی بخش های صنعت، بهداشت و آموزش، در استان کرمان شده اما تاثیر این مخارج بر مزیت نسبی بخش کشاورزی منفی بوده است.

منابع

- پاکروان، محمدرضا، مهربابی بشر آبادی، حین، گیلانپور، امید و اسماعیلی، فرناز (۱۳۸۹)، «بررسی وضعیت صادراتی پسته ایران با رویکرد مزیت نسبی و نقشه ریزی تجاری»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال نوزدهم، شماره ۷۶، ص.
- درویشی، باقر و حشمت اله عسگری (۱۳۸۵)، «جهت گیری مزیت نسبی برخی از کشورهای تازه صنعتی شده جنوب شرقی آسیا (NICS) و مقایسه آن با ایران»، پژوهش نامه اقتصادی، شماره ۴ (پیاپی ۲۳)، صص ۲۹۷-۲۶۳.
- دژپسند، فرهاد و سالاری، ابودر (۱۳۸۶)، «مزیت نسبی در صنعت پتروشیمی ایران»، فصلنامه اقتصاد و تجارت نوین، شماره ۹، صص ۸۴-۱۱۱.
- رهر دهنقان، علیرضا، اکبری، احمد و دهمرده، نظر (۱۳۹۰)، «بررسی مزیت نسبی تولید پسته در استان کرمان»، فصلنامه برنامه و بودجه، شماره ۱۰۹، صص ۱۴۲-۱۰۷.
- سلیمی فر، مصطفی و صدیقه میرزایی خلیل آبادی (۱۳۸۱)، «مزیت نسبی ایران در تولید و صادرات پسته»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۳۸، صص ۲۸-۷.
- صادقی شاهدانی، مهدی و غفاری فرد، محمد (۱۳۸۸)، «بررسی مزیت های نسبی و تحلیل ساختاری تولید ناخالص داخلی در استان های کشور»، فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی، سال هفدهم، شماره ۵۰، صص ۱۳۶-۱۱۵.
- کرباسی، علیرضا، شمس الدینی، سکینه و رستگاری پور، فاطمه (۱۳۸۸)، «تعیین مزیت نسبی محصولات عمده زراعی در استان کرمان»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال هفدهم، شماره ۶۵، صص ۱۵-۱.
- مصری نژاد، شیرین و لیلا ترکی (۱۳۸۳)، «تجزیه و تحلیل ساختار اشتغال در بخش های عمده اقتصادی مناطق شهری ایران: رهیافت تغییر سهم و شاخص LQ»، پژوهش نامه علوم انسانی و اجتماعی، شماره پانزدهم، سال چهارم، صص ۱۲۸-۱۰۹.
- Jaber, C.L. and R.L. Thomson (1980), "Agriculture comparative advantage nadir international price uncertainty: the case of Senegal", American Journal of Agricultural Economic, 62(2): 188-198.
- Mane-Kapaj, A., Kapaj, I., Chan-Halbrendt, C. & Totojani, O. (2010), "Assessing the Comparative Advantage of Albanian Olive Oil Production", International Food and Agribusiness Management Review, 13(1).
- Masters, W. A. and A. Winter-Nelson (1995), "Measuring the comparative advantage of agriculture activities: domestic resources and social cost benefit ratio", American Journal of Agriculture Economics, 77:243-250.
- Shweih, R. (2006), "Comparative Advantages of Cotton Commodity Chain". Ministry of agriculture and agrarian reform, national agricultural policy center.
- Yao, S. (1997), "Comparative advantage and crop diversification: A policy analysis matrix for Thai agriculture", Journal of Agricultural Economics Department, World Bank, Washington, D.C.

برگزار کنندگان

اتحادیه پژوهشی معارف اسلامی و کلامی کرمان

دانشگاه شهید باهنر کرمان

اتحادیه پژوهشی معارف اسلامی و کلامی کرمان
موسسه آموزشی و پژوهشی

حماسه اقتصاد
حماسه سیاحت

سی بهمن و اول اسفند ماه ۱۳۹۲
کرمان

با همکاری

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور
استاندارد کرمان

جمهوری اسلامی ایران
وزارت صنعت، معدن و تجارت
سازمان صنعت، معدن و تجارت استان کرمان

شرکت معدنی و صنعتی فولاد کرمان
GOL-E-GHORB
MINING & INDUSTRIAL Co.

گروه صنعتی بارز

شرکت صنایع مس شهید باهنر

انجمن آموزش عالی و پژوهش کرمان
انجمن آموزش عالی و پژوهش کرمان

بنیاد پژوهش معارف اسلامی کرمان

دومین همایش ملی تعامل صنعت و دانشگاه

اهداف همایش

- * ارائه و عرضه ی آخرین دستاوردهای پژوهشی و فناوری در صنعت
- * تبیین نقش و اهمیت پژوهش و فناوری در حل مشکلات صنعت
- * بحث و تبادل نظر واحدهای صنعتی برگزیده در رابطه با پروژه های انجام شده
- * توسعه و بهبود ارتباط صنعت و دانشگاه
- * تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی و فناوری
- * ارائه نمونه های موفق ارتباط صنعت و دانشگاه

محورهای همایش

- * آسیب شناسی نظام آموزش عالی و تعامل صنعت و دانشگاه
- * تنگناها و مشکلات موجود در مسیر ارتباط صنعت و دانشگاه و روش های برون رفت از آن ها
- * موانع قانونی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ارتباط صنعت و دانشگاه
- * توسعه صنعت و آموزش عالی بر مبنای آمایش سرزمین
- * تعامل صنعت و دانشگاه در چارچوب اقتصاد مقاومتی
- * تعامل صنعت و دانشگاه در بهبود فضای کسب و کار
- * اقتصاد دانش بنیان و تعامل صنعت و دانشگاه
- * زیرساختها و راهکارهای استفاده از دستاوردهای علمی دانشگاه ها در صنعت
- * تبیین مدل ارتباطی صنعت و دانشگاه با تکیه بر مدل ایرانی - اسلامی

آدرس دبیرخانه همایش

مرکز تحقیقات و بررسی های اقتصادی، آموزش و انتشارات اتاق کرمان / کرمان، بلوار جمهوری اسلامی، خیابان شهید لاری نجفی، کوچه شماره ی یک، پلاک ۲۳

تلفن: ۰۲۴۳۵۱۴۷-۲۴۴۲۲۴۶۷ / فاکس: ۰۲۴۳۸۳۷۰ / کدپستی: ۷۶۱۹۶۵۳۴۹۸ / Web Site: www.iuconf.ir / Email: Info@Iuconf.ir